MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VÝSKUMU, VÝVOJA A MLÁDEŽE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Centrum vedecko-technických informácií SR
Staré grunty 52, 842 44 Bratislava

Ľudské práva optikou žiakov základných a stredných škôl za rok 2024

Záverečná správa

Mgr. Tomáš Runa

Bratislava 2025

Obsah

ÚVOD ... 5
1. METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ ... 6
1.1 Ciele výskumnej úlohy ... 6
1.2 Metódy a techniky výskumu ... 6
1.3 Výber výskumnej vzorky ... 6
1.4 Matematicko-štatistické spracovanie ... 6
1.5 Priebeh realizácie výskumu ... 7
2. INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU ... 8
2.1 Charakteristika výskumného súboru ... 8
2.2 Právne vedomie mládeže ... 9
2.2.1 Znalosť konkrétnych práv definovaných pre deti ... 9
2.2.2 Znalosť dokumentu Dohovor o právach dieťaťa ... 11
2.2.3 Znalosť ľudskoprávnych organizácií ... 13
2.2.4 Zdroj informácií o právach dieťaťa ... 14
2.2.5 Vedomie o právach a povinnostiach ... 17
2.2.6 Dôležitosť výučby ľudských práv v škole ... 18
2.2.7 Zdroj vedomostí o ľudských právach v škole ... 19
2.3 Porušovanie ľudských práv v školskom prostredí ... 20
2.3.1 Skúsenosť s porušením práv ... 20
2.3.2 Typy porušenia ľudských práv ... 22
2.3.3 Preferencia osoby/inštitúcie pri riešení porušenia ľudských práv v školskom prostredí ... 24
2.3.4 Riešenie oznámeného porušenia práv preferovanou osobou/inštitúciou ... 26
2.3.5 Spokojnosť s riešením porušenia ľudských práv v škole ... 27
2.3.6 Spôsob riešenia porušenia ľudských práv zo strany učiteľov ... 28
2.3.7 Spôsob riešenia porušenia ľudských práv zo strany rodičov ... 30
2.3.8 Spolupráca rodičov a školy pri riešení porušenia ľudských práv a práv detí ... 32
ZÁVERY ... 33
LITERATÚRA ... 42

ÚVOD

Vzdelávanie o ľudských právach je neoddeliteľnou súčasťou moderného vzdelávacieho systému, ktorý by mal nielen poskytovať žiakom akademické znalosti, ale aj ich formovať ako zodpovedných a aktívnych občanov. V súčasnej spoločnosti, kde sú ľudské práva základom spravodlivosti, rovnosti a slobody, je nevyhnutné, aby školy zohrávali kľúčovú úlohu v ich propagovaní a dodržiavaní.

Prostredníctvom vzdelávania o ľudských právach sa žiaci oboznamujú s pojmami, ako sú sloboda prejavu, rovnosť pred zákonom, právo na vzdelanie, právo na ochranu pred diskrimináciou a ďalšie základné práva. Okrem teoretického poznania však ide aj o praktické uplatňovanie týchto práv v každodennom školskom živote. Ak žiaci zažijú rešpektovanie ich práv v školskom prostredí, môžu si tieto hodnoty osvojiť a preniesť ich aj do širšej spoločnosti. Dôležitosť dodržiavania ľudských práv v škole je neoceniteľná aj z hľadiska prevencie. Školy, ktoré aktívne podporujú rovnosť a ochranu práv svojich žiakov, vytvárajú bezpečné a inkluzívne prostredie, v ktorom sa žiaci môžu slobodne rozvíjať a prejavovať.

Vzdelávanie o ľudských právach v neposlednom rade pomáha žiakom rozvíjať schopnosť kritického myslenia a zodpovedného občianstva. Žiaci, ktorí sa učia rozpoznať a chápať svoje práva a práva ostatných, sú lepšie pripravení aktívne sa zapájať do spoločenských a politických procesov, kde môžu prispieť k ochrane ľudských práv a spravodlivosti. Tieto zručnosti sú nevyhnutné pre každého jednotlivca, ktorý chce byť zodpovedným členom spoločnosti a prispievať k jej pozitívnemu rozvoju.

Výskumná úloha *Ľudské práva optikou žiakov základných a stredných škôl za rok 2024* nadväzuje na dlhodobý monitoring a výskumy v predmetnej téme od roku 2005, kde ako z názvu vyplýva sa dôraz a zameranie výskumov zaoberá oblasťou vzdelávania, právneho vedomia a dodržiavania/porušovania ľudských práv v škole. Výskumy sú sledované kontinuálne, a tak je súčasťou výskumu komparácia s predošlými sledovanými obdobiami a načrtnutie vývojových trendov. Taktiež sú analyzované aj rôzne prvky z oblasti ľudských práv. Pri právnom vedomí sa skúma napr. znalosť konkrétnych práv, znalosť ľudskoprávnych organizácií či dokumentu *Dohovor o právach dieťaťa*, zdroj informácií a vedomosti o predmetnej oblasti a miera dôležitosti výučby ľudských práv podľa žiakov. Pri dodržiavaní/porušovaní ľudských práv je skúmaná skúsenosť s porušením, riešenie takejto situácie a spokojnosť s ním, resp. s akými konkrétnymi porušeniami sa žiaci stretli a s kým to riešili, takisto spôsob riešenia takejto situácie zo strany učiteľov a rodičov a či je záujem o spoluprácu pri riešení porušenia práv medzi nimi.

Cieľom výskumu je tiež prispieť do Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike a do Stratégie globálneho vzdelávania na roky 2023 – 2030.

1. METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ

1.1 Ciele výskumnej úlohy

Na základe Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR, z návrhu Stratégie globálneho vzdelávania na roky 2023 – 2030 a v súvislosti s potrebou zmapovať úroveň vzdelávania a dodržiavania ľudských práv v školskom prostredí boli stanovené tieto ciele výskumu:

- zmapovanie právneho vedomia žiakov základných a stredných škôl (práva dieťaťa, dokumenty, organizácie z oblasti ľudských práv);
- analýza zdrojov informácií a vedomostí o ľudských právach, dôležitosti učenia sa o ľudských právach v škole;
- zmapovanie porušovania ľudských práv v školskom prostredí (typy porušení a ich riešenie zo strany učiteľov a rodičov, preferencia osôb/inštitúcií zo strany žiakov a spokojnosť s ich riešením);
- analýza spolupráce medzi rodičmi a školou pri riešení porušenia ľudských práv a práv dieťaťa;
- komparácia získaných údajov s výsledkami z rokov 2007, 2009, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020 a 2022 a načrtnutie vývojových trendov skúmanej problematiky.

1.2 Metódy a techniky výskumu

Výskumná úloha *Ľudské práva optikou žiakov základných a stredných škôl za rok 2024* bola realizovaná v období jún 2024 až jún 2025. Metóda zberu empirických dát bola vykonaná prostredníctvom dotazníku, ktorý bol distribuovaný do vybraných základných a stredných škôl na území Slovenska žiakom 7. až 9.ročníka základných škôl a 1. až 3.ročníka stredných škôl. Distribúcia dotazníkov a zber dát bol vykonaný prostredníctvom Agentúry sociálnych analýz ASA s. r. o. Zozbierané dáta boli neskôr spracované v štatistickom programe IBM SPSS.

1.3 Výber výskumnej vzorky

Výber výskumnej vzorky pre tento výskum v základných a stredných školách zabezpečovala profesionálna agentúra pre zber dát. Výberový súbor žiakov základných a stredných škôl bol utvorený voľným kvótovým výberom so znáhodnením v poslednom kroku zo žiakov 7., 8. a 9. ročníka základných škôl a 1., 2. a 3.ročníka stredných škôl. Výberovými kritériami boli pohlavie, vek, stupeň navštevovanej školy, ročník, veľkosť bydliska a kraj SR. Po kontrole dotazníkov bolo celkovo štatisticky spracovaných 2 420 dotazníkov a návratnosť z plánovaného rozsahu výberovej vzorky 2 600 respondentov bola 93,07 %. Do výskumného súboru bolo zaradených 1 170 žiakov základných škôl a 1 250 žiakov stredných škôl.

1.4 Matematicko-štatistické spracovanie

Problematika vzdelávania a dodržiavania ľudských práv a práv dieťaťa v školskom prostredí z pohľadu žiakov základných a stredných škôl bola analyzovaná na základe 15 otázok rozdelených v dotazníku do dvoch tematických okruhov – *výchova a vzdelávanie k ľudským právam a právam dieťaťa v škole* a *dodržiavanie ľudských práv a práv dieťaťa v školskom prostredí*. Pre matematicko-štatistické spracovanie boli použité tieto štatistické metódy spracovania dát:

- prvostupňová analýza údajov,
- druhostupňová analýza údajov,

- Pearsonov koeficient, kontingenčný koeficient,
- modus, medián, priemer, odchýlka a iné.

Interpretované boli prevažne výsledky, pri ktorých sa potvrdila štatisticky významná (signifikantná) závislosť. Získané údaje z roku 2024 boli komparované s výsledkami z výskumov v rokoch 2007, 2009, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020 a 2022.

1.5 Priebeh realizácie výskumu

1. aktualizácia dotazníka	apríl 2024
2. terénny zber dát	máj – jún 2024
3. optická kontrola a nahrávanie dát	júl – august 2024
4. matematicko-štatistické spracovanie údajov	september – október 2024
5. interpretácia výsledkov a spracovanie záverečnej správy	november 2024 – jún 2025

2. INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU

2.1 Charakteristika výskumného súboru

Výskumný súbor tvorilo 2 420 žiakov základných a stredných škôl v SR pri zastúpení všetkých krajov. Tabuľka 1 zobrazuje zloženie výskumného súboru podľa jednotlivých demografických znakov.

Tabuľka 1

DEMOGRAFICKÝ ZNAK	(N=2420)
Pohlavie:	**%**
muži	50,2
ženy	49,8
Vek žiakov:	
12 rokov	2,4
13 rokov	12,8
14 rokov	16,8
15 rokov	20,4
16 rokov	15,7
17 rokov	18,0
18 rokov	14,0
Stupeň navštevovanej školy	
základná škola	48,3
stredná škola	51,7
Ročník	
7. ročník ZŠ	13,4
8. ročník ZŠ	17,3
9. ročník ZŠ	17,6
1. ročník SŠ	16,0
2. ročník SŠ	19,6
3. ročník SŠ	16,1
Veľkosť obce:	
do 2 000 obyvateľov	20,9
2 001 – 10 000	30,5
10 001 – 50 000	24,9
50 001 – 100 000	11,0
nad 100 000	12,8
Kraj:	
Bratislavský	14,6
Trnavský	10,0
Trenčiansky	12,2
Nitriansky	14,6
Žilinský	10,5
Banskobystrický	12,0
Prešovský	12,3
Košický	13,9
Národnosť:	
slovenská	93,2
maďarská	1,7
rómska	2,3
ukrajinská	1,4
česká	0,4
rusínska	0,6
iná	0,4

2.2 Právne vedomie mládeže

Táto kapitola sa zameriava na právne vedomie žiakov základných a stredných škôl, pričom skúma viaceré aspekty ich právneho poznania a postoja k ľudskoprávnym témam. V jednotlivých podkapitolách sú prezentované výsledky zisťovania úrovne znalosti konkrétnych práv, ktoré deťom prináležia, ako sú definované v medzinárodných dokumentoch, najmä v *Dohovore o právach dieťaťa*. Osobitná pozornosť sa venuje tomu, či žiaci tento dokument poznajú a či sú schopní identifikovať základné práva, ktoré majú.

Dôležitou súčasťou analýzy je aj skúmanie miery povedomia o existencii ľudskoprávnych organizácií a o zdrojoch, z ktorých deti a mládež čerpajú informácie o svojich právach – či ide o školu, rodinu, médiá, internet, alebo iné formy neformálneho vzdelávania. Rovnako sa venujeme otázke, do akej miery si žiaci uvedomujú, že popri právach majú aj povinnosti.

V neposlednom rade sa kapitola zaoberá postojom žiakov k výučbe ľudských práv v školskom prostredí – či ju považujú za dôležitú. Preskúmané sú tiež konkrétne formy, prostredníctvom ktorých sa v školách informácie o ľudských právach sprostredkúvajú: či ide o klasické vyučovanie, tematické besedy, prednášky, projekty, školské súťaže alebo iné výchovno-vzdelávacie aktivity.

2.2.1 Znalosť konkrétnych práv definovaných pre deti

Najznámejším právom pre žiakov základných a stredných škôl je právo na vzdelanie, ktoré pozná takmer 60 % z nich (59,6 %). Necelá tretina taktiež pozná právo na slobodu prejavu, informácie a náboženstvo (32,2 %) a takmer štvrtina deklarovala právo na výchovu, rodinný život a starostlivosť (24,3 %). Nasledujú menej frekventované práva, ktoré prezentovalo menej ako 16 % opýtaných respondentov: právo na život (15,6 %), právo na zdravie a lekársku starostlivosť (12,7 %), právo na zabezpečenie a súkromie (11,0 %), právo na združovanie a voľný čas (6,3 %), právo na uznanie a identitu (2,9 %) a iné práva (1,5 %). Percento tých, ktorí nepoznali žiadne právo bolo pomerne vysoké, takmer 17 % (16,8 %).

Graf 1: Znalosť konkrétnych práv definovaných pre deti (v %

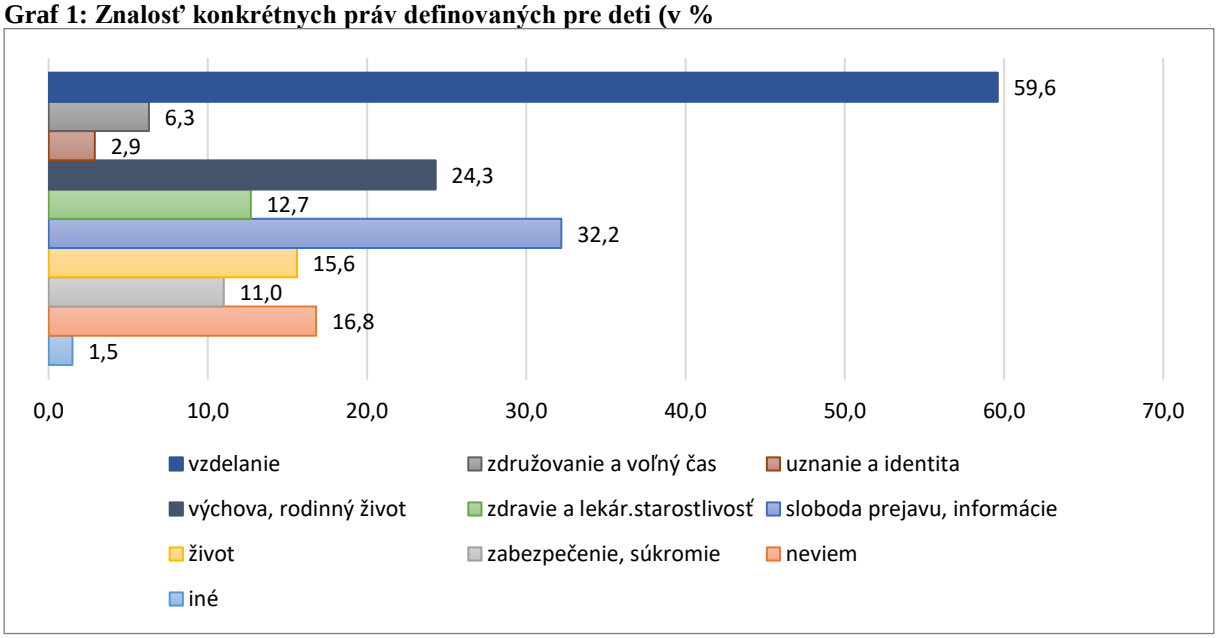

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Podľa jednotlivých komparačných znakov možno konštatovať, že znalosť ľudských práv prezentovali vo vyššej miere viac opýtané dievčatá ako chlapci (odpoveď *neviem:* dievčatá 12,0 %, chlapci 22,2 %), podľa typu školy a navštevovaného ročníka to boli gymnazisti (odpoveď *neviem*: ZŠ 24,9 %, G 8,2 %, SOŠ 11,7 %), predovšetkým 3. ročníka (odpoveď *neviem*: ZŠ 7. ročník 25,3 %, 8. ročník 20,0 %, 9. ročník 29,1 %, SŠ 1. ročník 12,2 %, 2. ročník 10,7 %, 3. ročník 8,5 %). Výrazné rozdiely sa prejavili aj podľa veľkosti bydliska, kde sa percentuálny podiel žiakov, ktorí volili odpoveď *neviem*, pohyboval od 10,6 % vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov do 22,5 % v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov, a taktiež podľa kraja, kde podiel tejto odpovede bol od 9,7 % v Prešovskom kraji až do 27,1 % v Trnavskom kraji (BA 17,8 %, TT 27,1 %, TN 16,6 %, NR 11,2 %, ZA 20,9 %, BB 19,9 %, PO 9,7 %, KE 14,2 %).

Pri porovnaní podľa pohlavia sa ukázalo, že takmer všetky menované ľudské práva uvádzali vo vyššej miere dievčatá, či už právo na vzdelanie (dievčatá 61,8 %, chlapci 57,1 %), právo na slobodu prejavu a náboženstva (dievčatá 38,8 %, chlapci 24,9 %), právo na výchovu a rodinu (dievčatá 26,1 %, chlapci 22,3 %), právo na život (dievčatá 17,7 %, chlapci 13,2 %), právo na zdravie a lekársku starostlivosť (dievčatá 13,3 %, chlapci 12,2 %), právo na zabezpečenie a súkromie (dievčatá 12,2 %, chlapci 9,8 %) ako aj ostatné ľudské práva, ktoré mali menší podiel a tvorili v oboch skupinách menej ako desatinu. Jedinou výnimkou, kde mali chlapci vyššie percentuálne zastúpenie, je pri kategórii iné práva, kde je však minimálny rozdiel (dievčatá 1,2 %, chlapci 1,8 %).

Lepšiu znalosť jednotlivých ľudských práv preukazovali žiaci stredných škôl, predovšetkým najstarší žiaci z 1. ročníka, ktorí dosiahli najvyššie percento znalostí až v štyroch prípadoch: právo na slobodu prejavu (41,3 %, najmenej 7. ročník ZŠ 24,9 %), právo na život (21,8 %, najmenej 9. ročník ZŠ 7,6 %), právo na zabezpečenie a súkromie (19,2 %, najmenej 7. ročník ZŠ 5,2 %) a právo na združovanie a voľný čas (9,0 %, najmenej 9. ročník ZŠ 4,7 %). Stredoškolskí druháci mali najvyšší podiel pri práve na vzdelanie (68,5 %, najmenej 7. ročník ZŠ 43,7 %) a pri práve na uznanie a identitu (5,3 %, najmenej 9. ročník ZŠ 1,1 %). Pri dvoch právach dominovali aj ročníky zo základnej školy – právo na výchovu a rodinu u žiakov 8. ročníka (32,3 %, najmenej 1. ročník SŠ 17,9 %) a právo na zdravie a lekársku starostlivosť u žiakov 7. ročníka (14,4 %, najmenej 9. ročník ZŠ 9,5 %).

Výrazné rozdiely prinieslo porovnanie podľa veľkosti bydliska. Žiaci zo stredne veľkých miest do 50 000 obyvateľov najviac zo všetkých poznajú právo na slobodu prejavu a náboženstvo (35,0 %, najmenej veľkomestá nad 100 000 obyvateľov 25,0 %), právo na život (19,4 %, najmenej mestá do 100 000 obyvateľov 7,4 %) a právo na uznanie a identitu (4,0 %, najmenej obce do 2 000 obyvateľov 1,1 %). Žiaci z väčších miest do 100 000 obyvateľov zase dosiahli najvyššie percento v porovnaní s ostatnými skupinami pri práve na vzdelanie (73,5 %, najmenej obce do 2 000 obyvateľov 51,1 %) a práve na zdravie a lekársku starostlivosť (17,5 %, najmenej obce do 2 000 obyvateľov 13,6 %). Právo na výchovu a rodinný život malo najvyššie zastúpenie v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov (30,3 %, najmenej obce do 2 000 obyvateľov 21,4 %) a právo na združovanie a voľný čas poznajú najmä žiaci v malých mestách do 10 000 obyvateľov (7,4 %, najmenej mestá nad 100 000 obyvateľov 4,8 %).

Podľa kraja sú v Košickom kraji najviac zastúpené dve práva: právo na život (27,0 %, najmenej BB kraj 9,9 %) a právo na zabezpečenie a súkromie (12,9 %, najmenej TT kraj 6,6 %). Najvyššie zastúpenie mal aj Žilinský kraj, konkrétne právo na združovanie a voľný čas (10,9 %, najmenej TN kraj 3,3 %) a právo na uznanie a identitu (4,7 %, najmenej TT kraj 0,6 %). Najfrekventovanejšie právo, právo na vzdelanie, volili najmä respondenti v Nitrianskom kraji

(72,1 %, najmenej KE kraj 47,2 %), právo na slobodu prejavu a náboženstvo žiaci v Prešovskom kraji (43,5 %, najmenej TT kraj 25,4 %), právo na výchovu a rodinu opýtaní v Trenčianskom kraji (34,1 %, najmenej KE kraj 15,0 %) a nakoniec právo na zdravie a lekársku starostlivosť malo najvyššie percento v Trnavskom kraji (17,1 %, najmenej TN kraj 7,1 %). Podrobné výsledky zobrazuje tabuľka 2.

Tabuľka 2: Znalosť konkrétnych práv definovaných pre deti podľa kraja (v %)

	Kraj							
	BA	**TT**	**TN**	**NR**	**ZA**	**BB**	**PO**	**KE**
vzdelanie	57,8	56,9	57,3	72,1	60,7	56,5	67,6	47,2
združ. a voľný čas	4,7	5,5	3,3	7,3	10,9	4,7	4,2	9,9
uznanie a identita	3,1	0,6	1,9	2,1	4,7	3,7	3,7	3,0
výchova, rodina	29,5	20,4	34,1	22,7	24,6	30,9	17,1	15,0
zdrav. starostlivosť	10,5	17,1	7,1	14,2	14,7	14,1	13,4	12,0
sloboda prejavu	26,0	25,4	27,5	31,3	33,6	34,0	43,5	36,1
život	18,6	13,3	14,2	12,9	14,2	9,9	12,0	27,0
zabezpeč., súkromie	12,8	6,6	12,3	12,0	7,6	11,5	11,1	12,9
iné, ostatné	1,9	1,1	0,9	1,7	0,5	1,6	2,3	1,7
neviem	17,8	27,1	16,6	11,2	20,9	19,9	9,7	14,2

Podľa dlhodobého monitoringu registrujeme u respondentov kontinuálny pokles pri najznámejšom práve. Kým v roku 2017 volili túto odpoveď takmer tri štvrtiny z nich, aktuálne je to menej ako 60 %. Aktuálna hodnota je tretia najnižšia za celé sledované obdobie. V porovnaní s posledným zisťovaním v roku 2022 sledujeme pokles percentuálneho zastúpenia pri viacerých ľudských právach. Najzreteľnejšie je to pri práve na výchovu a rodinu (rok 2022: 36,6 %, rok 2024: 24,3 %). Jediný nárast bol zistený pri práve na zabezpečenie a súkromie (rok 2022: 3,0 %, rok 2024: 11,0 %), práve na združovanie a voľný čas (rok 2022: 4,5 %, rok 2024: 6,3 %) a v kategórii iné/ostatné (rok 2022: 0,3 %, rok 2024: 1,5 %). Kompletné údaje zobrazuje tabuľka 3.

Tabuľka 3: Znalosť konkrétnych práv definovaných pre deti – porovnanie rokov 2007 až 2022 (v %)

	%								
	2007	**2009**	**2012**	**2014**	**2016**	**2018**	**2020**	**2022**	**2024**
vzdelanie	53,8	45,5	65,0	65,8	70,5	74,3	69,4	67,8	59,6
združ. a voľ. čas	18,5	15,1	15,1	9,6	10,3	9,2	8,3	4,5	6,3
uznanie a identita	13,9	4,6	3,4	3,2	7,5	6,2	4,1	7,2	2,9
výchova, rodina	35,4	24,3	31,1	32,3	40,7	31,6	29,2	36,6	24,3
zdrav. starostlivosť	14,7	10,7	13,5	16,2	16,4	16,7	11,8	13,6	12,7
sloboda prejavu	39,7	31,8	42,8	37,0	41,1	39,4	35,8	36,8	32,2
život	29,7	20,2	27,1	32,6	29,5	34,2	21,3	18,6	15,6
zabezpeč., súkromie	7,4	10,0	3,2	3,8	6,6	11,4	2,1	3,0	11,0
iné, ostatné	-	-	-	-	-	-	-	0,3	1,5
neviem	14,4	29,2	8,4	10,2	8,5	3,1	10,5	7,6	16,8

2.2.2 Znalosť dokumentu Dohovor o právach dieťaťa

Dohovor o právach dieťaťa, dokument, ktorý je najkomplexnejší a najširšie akceptovaný dokument v oblasti ochrany práv detí pozná len 15,6 % zo všetkých respondentov. Pritom tí, ktorí uviedli, že dokument poznajú, len 68,2 % vedelo napísať presný názov, takmer tretina napísala iný názov (30,9 %) a necelé 1 % nevedelo názov konkretizovať.

Graf 2: Znalosť dokumentu Dohovor o právach dieťaťa (v %)

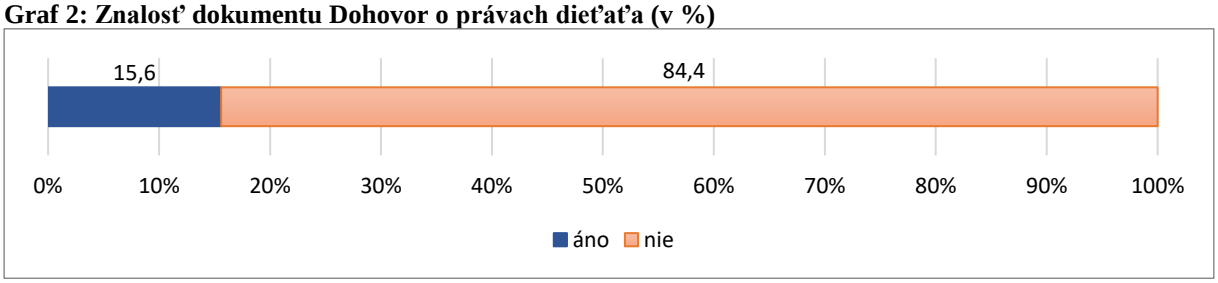

Graf 3: Upresnenie znalosti dokumentu Dohovor o právach dieťaťa (v %)

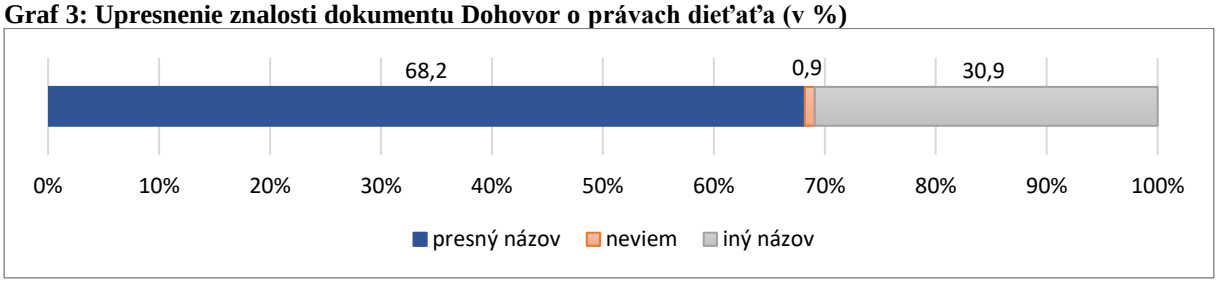

Pri komparácii sa zistilo, že opäť dievčatá preukázali lepší prehľad v oblasti ľudských práv a pri otázke, či poznajú názov dokumentu, v ktorom je uvedený úplný popis práv dieťaťa, dosiahli vyššiu hodnotu ako chlapci (dievčatá 18,0 %, chlapci 13,3 %). Lepšiu znalosť dokumentu prezentovali aj žiaci stredných škôl (ZŠ 10,6 %, SŠ 20,3 % – z toho SOŠ 20,8 % a G 19,5 %), najstarší respondenti z 3. ročníka stredných škôl (ZŠ 7. ročník 13,5 %, 8. ročník 10,5 %, 9. ročník 8,5 %, SŠ 1. ročník 21,1 %, 2. ročník 18,1 %, 3. ročník 22,3 %), opýtaní v obciach do 10 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 12,8 %, 2 001-10 000 18,5 %, 10 001-50 000 14,2 %, 50 001-100 000 16,1 %, nad 100 000 obyvateľov 15,6 %) a žiaci v Bratislavskom kraji (BA 22,9 %, TT 10,3 %, TN 13,5 %, NR 16,2 %, ZA 17,1 %, BB 12,7 %, PO 12,3 %, KE 17,7 %).

Odzrkadlilo sa to a podobné výsledky prinieslo aj upresnenie znalostí, a tak presný názov vo vyššej miere uvádzali dievčatá (dievčatá 72,7 %, chlapci 61,8 %) a stredoškoláci (ZŠ 66,0 %, SŠ 69,2 % – z toho SOŠ 68,8 % a G 70,0 %). Presný názov dokumentu ovládali najviac zo všetkých žiaci 3. ročníka (ZŠ 7. ročník 79,5 %, 8. ročník 59,5 %, 9. ročník 56,7 %, SŠ 1. ročník 63,9 %, 2. ročník 60,8 %, 3. ročník 82,1 %). Podľa veľkosti bydliska a kraja však došlo k zmene v porovnaní s predošlou otázkou, a teda neplatí, že tí, ktorí tvrdili, že tento dokument poznajú ho vedeli aj presne pomenovať. Podľa veľkosti bydliska presný názov napísali najmä žiaci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 66,1 %, 2 001-10 000 73,8 %, 10 001-50 000 51,4 %, 50 001-100 000 73,5 %, nad 100 000 obyvateľov 81,4 %) a podľa kraja respondenti v Prešovskom kraji (BA 71,6 %, TT 37,5 %, TN 56,3 %, NR 56,3 %, ZA 70,3 %, BB 65,6 %, PO 90,9 %, KE 82,0 %).

Komparáciou znalostí dokumentu za celé výskumné obdobie možno konštatovať, že aktuálny podiel žiakov so znalosťou dokumentu je vôbec najnižší sa všetky roky. Oproti poslednému zisťovaniu v roku 2022 tento podiel dokonca klesol o vyše 6 percentuálnych bodov. Ako vidieť v tabuľke 4, celkovo percentuálne podiely z posledných troch výskumov sú najnižšie, a tak môžeme zhodnotiť, že znalosť Dohovoru je za posledné obdobie na nízkej úrovni. Doteraz najvyššie percento bolo zistené hneď v roku 2007, kedy to vedelo takmer 39 %, aktuálne to je menej ako 16 %.

Tabuľka 4: Znalosť dokumentu Dohovor o právach dieťaťa – porovnanie rokov 2007 až 2024 (v %)

	%								
	2007	**2009**	**2012**	**2014**	**2016**	**2018**	**2020**	**2022**	**2024**
áno, poznám	38,4	24,8	31,3	28,9	34,8	30,2	19,0	21,7	15,6
nie, nepoznám	61,6	75,2	68,7	71,1	65,2	69,8	81,0	78,3	84,4

2.2.3 Znalosť ľudskoprávnych organizácií

Necelá pätina opýtaných respondentov (18,4 %) pozná nejakú organizáciu (inštitúciu, prípadne osobu), ktorá sa venuje ľudským právam a právam dieťaťa. Zvyšných takmer 82 % takúto znalosť nemá.

Graf 4: Znalosť ľudskoprávnych organizácií (v %)

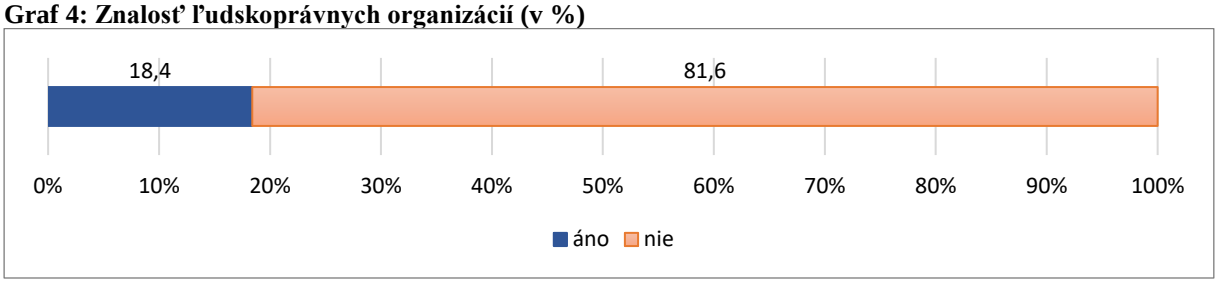

Hoci rozdiel nie je signifikantný, lepšiu znalosť majú dievčatá (dievčatá 19,4 %, chlapci 17,4 %) a žiaci stredných škôl (ZŠ 15,9 %, SŠ 20,7 % – z toho SOŠ 22,1 % a G 17,8 %), predovšetkým stredoškolskí prváci (ZŠ 7. ročník 13,8 %, 8. ročník 15,1 %, 9. ročník 18,2 %, SŠ 1. ročník 21,6 %, 2. ročník 20,7 %, 3. ročník 19,7 %). Podľa veľkosti bydliska poznajú spomínané organizácie najmä respondenti v mestách do 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 16,7 %, 2 001-10 000 19,9 %, 10 001-50 000 19,7 %, 50 001-100 000 22,5 %, nad 100 000 obyvateľov 11,3 %) a podľa kraja najmä respondenti v Nitrianskom kraji (BA 12,4 %, TT 16,1 %, TN 15,4 %, NR 24,3 %, ZA 23,5 %, BB 16,0 %, PO 18,6 %, KE 20,8 %).

Pri konkretizácii viac ako tretina respondentov (37,2 %) prezentovala, že pozná organizáciu UNICEF. Hodnotu nad 10 % dosiahli aj výchovný poradca, resp. psychológ (17,7 %), OSN (16,5 %) a iné organizácie (12,9 %).

Tabuľka 5: Konkretizácia organizácií (v %)

Organizácie (inštitúcie, príp. osoby)	**%**
UNICEF	37,2
Výchovný poradca/psychológ	17,7
OSN	16,5
Iné	12,9
Mimovládne organizácie	8,4
Ombudsman	7,3
Linka dôvery	4,1
Sociálna kuratela	3,8
Polícia, NAKA	2,0
Súdy	1,5
Červený kríž	0,3

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Kým dievčatá vo vyššej miere uvádzali UNICEF (dievčatá 37,9 %, chlapci 36,5 %) výchovného poradcu/psychológa (dievčatá 23,3 %, chlapci 11,6 %), chlapci skôr OSN (dievčatá 12,6 %, chlapci 20,6 %) a iné organizácie (dievčatá 12,1 %, chlapci 13,8 %).

Spomínané štyri najfrekventovanejšie organizácie alebo osoby vo vyššej miere prezentovali žiaci základných škôl (v 3 zo 4 prípadov – UNICEF: ZŠ 34,8 %, SŠ 38,9 %, výchovný poradca/psychológ: ZŠ 18,6 %, SŠ 17,1 %, OSN: ZŠ 19,9 %, SŠ 14,1 %, iné: ZŠ 16,1 %, SŠ 10,7 %).

Podľa ostatných komparačných premenných (ročník, veľkosť bydliska, kraj) to bolo pestrejšie a jednotlivé organizácie/osoby mali najvyššie zastúpenie vždy v iných kategóriách – ani jedna nemala jasne dominantné postavenie. Možno ale spomenúť pri najfrekventovanejších organizáciách/osobách, že UNICEF bol doménou žiakov 3. ročníka (ZŠ 7. ročník 42,9 %, 8. ročník 28,1 %, 9. ročník 36,2 %, SŠ 1. ročník 23,8 %, 2. ročník 37,6 %, 3. ročník 58,0 %), v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 47,1 %, 2 001-10 000 33,8 %, 10 001-50 000 35,2 %, 50 001-100 000 37,7 %, nad 100 000 obyvateľov 35,5 %) a v Banskobystrickom kraji (BA 40,0 %, TT 31,4 %, TN 21,6 %, NR 48,8 %, ZA 23,6 %, BB 50,0 %, PO 33,3 %, KE 40,7 %). Výchovného poradcu, resp. psychológa poznajú najmä respondenti z 1. ročníka (ZŠ 7. ročník 2,9 %, 8. ročník 33,3 %, 9. ročník 14,5 %, SŠ 1. ročník 35,0 %, 2. ročník 10,6 %, 3. ročník 4,3 %), v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 12,9 %, 2 001-10 000 15,0 %, 10 001-50 000 27,8 %, 50 001-100 000 9,4 %, nad 100 000 obyvateľov 19,4 %) a v Banskobystrickom kraji (BA 22,5 %, TT 5,7 %, TN 48,6 %, NR 2,5 %, ZA 38,2 %, BB 7,9 %, PO 9,8 %, KE 16,9 %). OSN poznajú najmä žiaci 9. ročníka (ZŠ 7. ročník 8,6 %, 8. ročník 17,5 %, 9. ročník 27,5 %, SŠ 1. ročník 5,0 %, 2. ročník 14,1 %, 3. ročník 24,6 %), respondenti vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 17,1 %, 2 001-10 000 15,8 %, 10 001-50 000 9,3 %, 50 001-100 000 28,3 %, nad 100 000 obyvateľov 22,6 %), v Nitrianskom kraji (BA 12,5 %, TT 14,3 %, TN 5,4 %, NR 30,0 %, ZA 1,8 %, BB 21,1 %, PO 9,8 %, KE 25,4 %) a nakoniec iné organizácie najmladší žiaci z 1. ročníka (ZŠ 7. ročník 37,1 %, 8. ročník 12,3 %, 9. ročník 8,7 %, SŠ 1. ročník 16,3 %, 2. ročník 7,1 %, 3. ročník 8,7 %), respondenti v menších mestách do 10 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 10,0 %, 2 001-10 000 21,8 %, 10 001-50 000 8,3 %, 50 001-100 000 5,7 %, nad 100 000 obyvateľov 9,7 %) a v Prešovskom kraji (BA 10,0 %, TT 8,6 %, TN 5,4 %, NR 7,5 %, ZA 23,6 %, BB 10,5 %, PO 25,5 %, KE 10,2 %).

2.2.4 Zdroj informácií o právach dieťaťa

Pochopiteľne a podľa predpokladov, žiakov so základnými právami dieťaťa oboznamujú predovšetkým učitelia (73,9 %), no taktiež rodičia (44,9 %). Silné postavenie majú aj internetové médiá a sociálne siete (34,7 %), nasledujú médiá ako televízia, rozhlas či noviny (27,8 %). Respondenti boli oboznámení o právach dieťaťa tiež od kamarátov (9,7 %), súrodencov (7,2 %), spolužiakov (6,9 %) a z iného zdroja (1,0 %). Okrem toho, necelých 6 % uviedlo, že nikto ich neoboznámil, resp., že nevedia, že existujú.

Graf 5: Zdroj informácií o právach dieťaťa (v %)

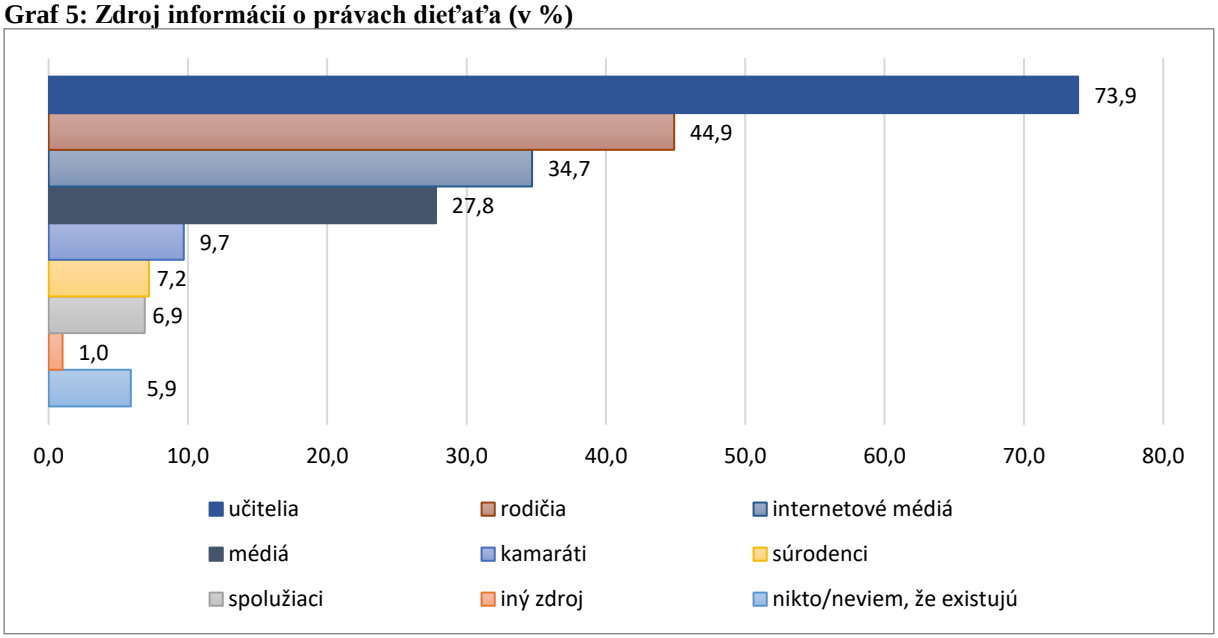

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Komparácia dát s premennými ukázala, že vo väčšine zdrojov informácií mali prevahu skúmané dievčatá. Išlo okrem iného napríklad o všetky tri najfrekventovanejšie zdroje – učitelia (dievčatá 79,8 %, chlapci 68,2 %), rodičia (dievčatá 46,4 %, chlapci 43,5 %) a internetové médiá (dievčatá 40,5 %, chlapci 29,0 %). Okrem toho sú to aj médiá (dievčatá 31,2 %, chlapci 24,5 %) a súrodenci (dievčatá 7,3 %, chlapci 7,2 %). Chlapci skôr čerpajú informácie od rovesníkov – kamarátov (dievčatá 8,9 %, chlapci 10,6 %) a spolužiakov (dievčatá 6,3 %, chlapci 7,5 %). Chlapci vo vyššej miere taktiež uvádzali, že ich nikto so základnými právami dieťaťa neoboznámil a nevedia, že existujú (dievčatá 3,5 %, chlapci 8,2 %).

Takmer všetkými zdrojmi sú oboznamovaní skôr žiaci stredných škôl (jedinou výnimkou je zdroj učitelia – ZŠ 74,7 %, SŠ 73,3 %). Výraznejšie rozdiely sa prejavili len pri rodičoch (ZŠ 40,7 %, SŠ 49,0 %), internetových médiách (ZŠ 28,7 %, SŠ 40,3 %) a médiách (ZŠ 22,3 %, SŠ 32,9 %). Mladší respondenti zo základných škôl viac prezentovali názor, že ich nikto s ľudskými právami neoboznamoval.

Viaceré zdroje v najvyššej miere deklarovali žiaci 1. ročníka, prejavilo sa to pri rodičoch (55,7 %, najmenej 9. ročník ZŠ 35,0 %), internetových médiách (44,8 %, najmenej 8. ročník ZŠ 23,8 %), médiách (38,3 %, najmenej 8. ročník ZŠ 20,6 %) a aj pri spolužiakoch (10,4 %, najmenej 9. ročník ZŠ 3,8 %). Takmer každý desiaty žiak z 8. ročníka uviedol, že so základnými ľudskými právami nebol oboznámený (ZŠ 7. ročník 6,2 %, 8. ročník 9,5 %, 9. ročník 6,1 %, SŠ 1. ročník 4,7 %, 2. ročník 4,2 %, 3. ročník 4,7 %).

Dominantné postavenie v prezentovaní jednotlivých zdrojov mali respondenti v mestách do 50 000 obyvateľov, pretože mali najvyšší podiel až pri piatich zdrojoch: rodičia (47,5 %, najmenej veľkomestá nad 100 000 obyvateľov 42,5 %), internetové médiá (40,0 %, najmenej veľkomestá nad 100 000 obyvateľov 23,2 %), médiá (33,3 %, najmenej veľkomestá nad 100 000 obyvateľov 22,9 %), kamaráti (10,7 %, najmenej mestá do 100 000 obyvateľov) a spolužiaci (8,0 %, najmenej mestá do 100 000 obyvateľov 4,2 %). Akokoľvek, možno konštatovať, že rozdiely medzi skupinami neboli zásadné.

Podobná situácia nastala aj pri komparácii podľa kraja. Ukázalo sa, že respondenti v Prešovskom kraji najviac zo všetkých označovali ako zdroj informácií o ľudských právach internetové médiá (47,1 %, najmenej BA kraj 28,7 %), médiá (33,2 %, najmenej TT kraj 23,8 %), kamarátov (15,3 %, najmenej NR kraj 5,2 %), súrodencov (12,2 %, najmenej BB kraj 4,2 %) a spolužiakov (10,5 %, najmenej NR kraj 5,2 %). Porovnanie taktiež neprinieslo štatisticky významné rozdiely.

Neinformovanosť žiakov o ľudských právach bola najvýraznejšia v Trnavskom kraji (10,4 %) a jedine v Trenčianskom, Žilinskom a Košickom kraji bola pod úrovňou 5 %. Hodnoty za všetky kraje zobrazuje graf 6.

Graf 6: Neinformovanosť žiakov o ľudských právach podľa kraja (v %)

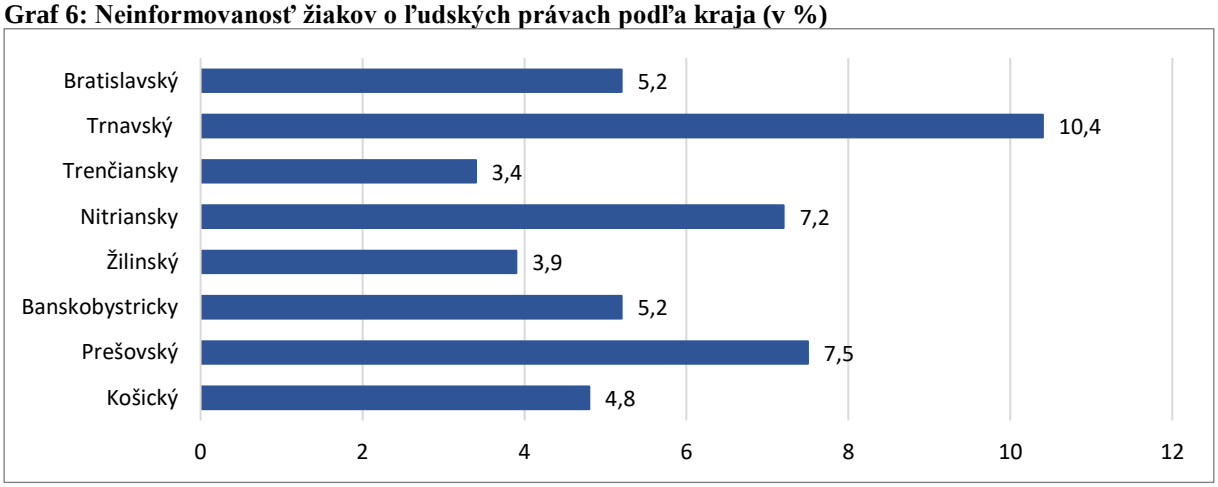

Analýzou výsledkov za celé sledované obdobie možno konštatovať, že od roku 2016 naďalej a kontinuálne klesá percento hlavného zdroja – učiteľov. Od spomínaného roku po súčasnosť je rozdiel viac ako 10 percentuálnych bodov. Neinformovanosť má aktuálne totožnú hodnotu ako pri poslednom zisťovaní v roku 2022 (5,9 %) a patrí k tým vyšším za všetky roky. Internetové médiá zaznamenali vzostup, rovnako tak aj médiá, kamaráti a súrodenci. Na druhej strane pokles bol zistený pri rodičoch a spolužiakoch. Celkovo tak môžeme skonštatovať, že situácia sa oproti poslednému zisťovaniu v roku 2022 vo viacerých aspektoch zlepšila. Kompletné údaje zobrazuje tabuľka 6.

Tabuľka 6: Zdroj informácií o právach dieťaťa – porovnanie rokov 2007 až 2024 (v %)

	%								
	2007	**2009**	**2012**	**2014**	**2016**	**2018**	**2020**	**2022**	**2024**
učitelia	88,6	75,2	82,8	82,7	86,3	85,7	84,6	74,4	73,9
spolužiaci	6,3	6,1	7,0	6,3	6,2	7,9	7,1	7,1	6,9
rodičia	49,6	44,7	54,3	47,1	54,2	51,8	50,0	48,2	44,9
súrodenci	5,0	4,3	5,8	5,5	6,1	7,3	6,2	5,7	7,2
kamaráti	7,0	9,7	9,0	10,0	8,8	10,4	8,7	7,1	9,7
médiá	48,8	40,7	49,1	39,4	37,2	34,5	29,5	25,2	27,8
internet	18,5	26,4	36,0	34,0	35,1	33,0	24,8	26,5	34,7
iný zdroj	1,4	2,7	2,0	2,1	1,7	1,3	0,7	0,8	1,0
nikto/neviem	2,9	9,7	6,1	5,0	4,5	4,2	4,4	5,9	5,9

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

2.2.5 Vedomie o právach a povinnostiach

Pochopiteľne, okrem práv majú žiaci aj svoje povinnosti a tento fakt si uvedomuje 68,4 % z nich. Viac ako štvrtina respondentov (27,4 %) o svojich povinnostiach nevie a menej ako 4 % opýtaných sú názoru, že povinnosti nemajú.

Graf 7: Vedomie o právach a povinnostiach (v %)

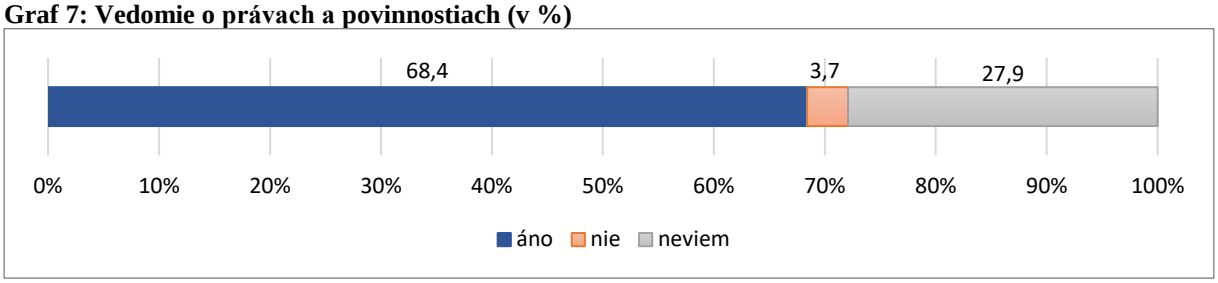

O svojich povinnostiach vedia najmä dievčatá (dievčatá 74,3 %, chlapci 62,7 %) a stredoškoláci, najmä gymnazisti (ZŠ 62,3 %, SŠ 74,1 % – z toho SOŠ 71,2 % a G 79,9 %). Podľa ročníka sú to respondenti 1. ročníka stredných škôl (ZŠ 7. ročník 73,8 %, 8. ročník 57,5 %, 9. ročník 58,3 %, SŠ 1. ročník 76,3 %, 2. ročník 74,2 %, 3. ročník 71,8 %), žiaci v mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 71,8 %, 2 001-10 000 67,3 %, 10 001-50 000 71,9 %, 50 001-100 000 65,1 %, nad 100 000 obyvateľov 62,0 %) a v Žilinskom kraji (BA 69,3 %, TT 67,1 %, TN 72,8 %, NR 57,6 %, ZA 77,0 %, BB 68,9 %, PO 71,8 %, KE 66,4 %).

Tí, ktorí uviedli, že majú aj povinnosti, ich boli schopní konkretizovať. Povinnosťou s najvyšším percentuálnym podielom je povinná školská dochádzka (42,4 %), nasleduje povinnosť učiť sa/pripravovať sa do školy (39,4 %), rešpektovanie rodičov a starých rodičov (33,3 %) a pomáhanie v domácnosti (23,2 %). Ostatné povinnosti tvorili menej ako desatinu respondentov a sú k nahliadnutiu v tabuľke 7.

Tabuľka 7: Konkretizácia povinnosti podľa žiakov (v %)

Povinnosti	%
Povinná školská dochádzka	42,4
Učiť sa/pripravovať sa do školy	39,4
Rešpektovanie rodičov a starých rodičov	33,3
Pomáhať v domácnosti/doma	23,2
Neobmedzovať práva ostatných svojím konaním	7,2
Dodržiavať školský poriadok	3,2
Dodržiavať zákon	2,4
Dbať o svoje zdravie/starať sa o seba	2,1
Lekárske prehliadky	0,5

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Jednotlivé povinnosti prezentovali viac respondentky (v 7 z 9 prípadov), hoci rozdiely medzi skupinami nie sú markantné.

Spomínané povinnosti uvádzali vo vyššej miere stredoškoláci, mladší žiaci zo základných škôl mali vyšší podiel jedine pri príprave do školy a učení sa (ZŠ 43,3 %, SŠ 36,4 %) a pri pomáhaní v domácnosti/doma (ZŠ 25,5 %, SŠ 21,4 %). Dominantné postavenie pri konkrétnych odpovediach mali hlavne žiaci 1. ročníka stredných škôl (v 4 prípadoch: povinná školská dochádzka 49,3 %, dodržiavať školský poriadok 7,7 %, dodržiavať zákon 4,4 %, lekárske

prehliadky 1,8 %) a 8. ročníka základných škôl (v 3 prípadoch: pripravovať sa do školy/učiť sa 48,4 %, rešpektovanie rodičov a starých rodičov 45,1 % a starať sa o seba/dbať o svoje zdravie 3,3 %). Podľa veľkosti bydliska to boli predovšetkým žiaci vo veľkých mestách do 100 000 obyvateľov (v 5 prípadoch: pomáhať v domácnosti 28,4 %, neobmedzovať práva ostatných svojím konaním 10,1 %, dodržiavať zákon 7,4 %, starať sa o seba/svoje zdravie 3,4 %, lekárske prehliadky 0,7 %) a v rámci krajov mali osobité povinnosti najvyššie percentuálne zastúpenie vždy v inom kraji.

2.2.6 Dôležitosť výučby ľudských práv v škole

Až 8 z 10 žiakov základných a stredných škôl (82,3 %) je názoru, že je dôležité, aby sa mladí ľudia v ich veku v škole učili o ľudských právach a právach detí. Je pozitívne, že žiaci v takej miere vnímajú dôležitosť výučby predmetnej oblasti. Presne 3 % z nich si myslia, že učenie o ľudských právach je nedôležité a necelé 4 % na otázku nevedeli odpovedať. Každý desiaty opýtaný (10,8 %) sa priklonil k ambivalentnej odpovedi – ani dôležité, ani nedôležité. Rozloženie odpovedí zobrazuje graf 8.

Graf 8: Dôležitosť výučby ľudských práv v škole (v %)

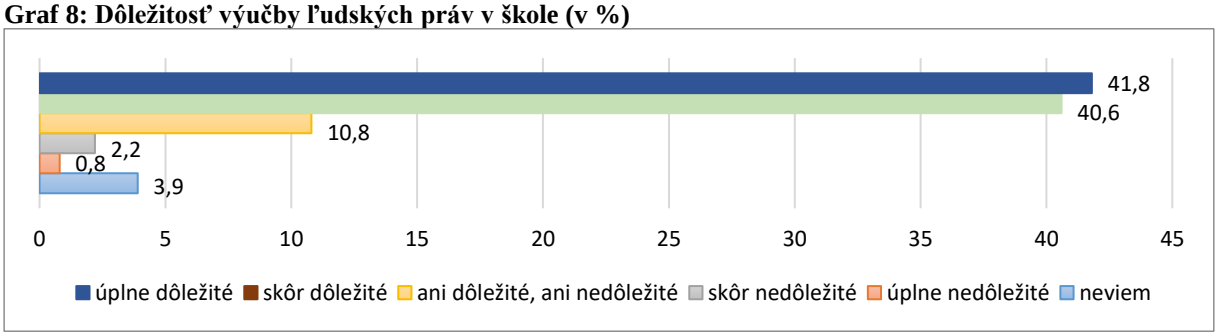

Pri komparácii podľa jednotlivých premenných sa ukázalo, že dôležitosť učeniu sa o ľudských právach v škole pripisujú viac dievčatá (dievčatá 86,9 %, chlapci 77,8 %), chlapci skôr volili ambivalentnú odpoveď (dievčatá 8,0 %, chlapci 13,6 %), alebo nedôležitosť (dievčatá 1,7 %, chlapci 4,1 %).

Dôležitosť vo vyššej miere vnímajú stredoškoláci (ZŠ 78,2 %, SŠ 86,3 % – SOŠ 84,8 % a G 89,2 %), najstarší žiaci z 3. ročníka stredných škôl (ZŠ 7. ročník 81,2 %, 8. ročník 76,1 %, 9. ročník 77,7 %, SŠ 1. ročník 84,4 %, 2. ročník 86,1 %, 3. ročník 88,4 %), respondenti v mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 81,1 %, 2 001-10 000 79,5 %, 10 001-50 000 86,6 %, 50 001-100 000 85,3 %, nad 100 000 obyvateľov 80,9 %) a v Trenčianskom kraji (BA 82,6 %, TT 78,1 %, TN 85,7 %, NR 84,4 %, ZA 85,1 %, BB 82,0 %, PO 79,5 %, KE 81,0 %).

Porovnaním s posledným zisťovaním v roku 2022 sa zistilo, že dôležitosť vnímali respondenti v podobnej miere v oboch skúmaných rokoch (rok 2022 81,3 %, rok 2024 82,3 %). Nerozhodný – ambivalentný postoj mierne klesol a takisto mierne klesol aj podiel tých, ktorí nevedeli odpovedať. Na druhej strane pozorujeme nárast pri vnímaní nedôležitosti, hoci rozdiel je minimálny. Kompletné údaje zobrazuje tabuľka 8.

Tabuľka 8: Dôležitosť výučby ľudských práv v škole – porovnanie rokov 2022 a 2024 (v %)

Vyučovacie predmety	2022	2024
veľmi dôležité	41,0	41,8
skôr dôležité	40,3	40,6
ani dôležité, ani nedôležité	12,0	10,8
skôr nedôležité	1,7	2,2
úplne nedôležité	0,8	0,8
neviem	4,3	3,9

2.2.7 Zdroj vedomostí o ľudských právach v škole

Najčastejšie sa žiaci stretávajú s témou ľudských práv a vedomosti získavajú na vyučovacích hodinách (69,3 %). Štvrtina respondentov (25,6 %) získala vedomosti taktiež aj na besedách organizovaných školou a tretím najčastejším zdrojom pre žiakov sú prednášky ľudí, ktorí sa danou problematikou zaoberajú (22,3 %). Medzi menej frekventované zdroje vedomostí patria informácie na nástenkách, v školských časopisoch a pod. (13,3 %), iný spôsob (3,1 %) a školské súťaže, napr. Olympiáda ľudských práv (2,4 %). Desatina žiakov deklarovala, že vedomosti o ľudských právach v škole nezískala (10,1 %). Všetky údaje zobrazuje graf 9.

Graf 9: Zdroj vedomostí o ľudských právach v škole (v %)

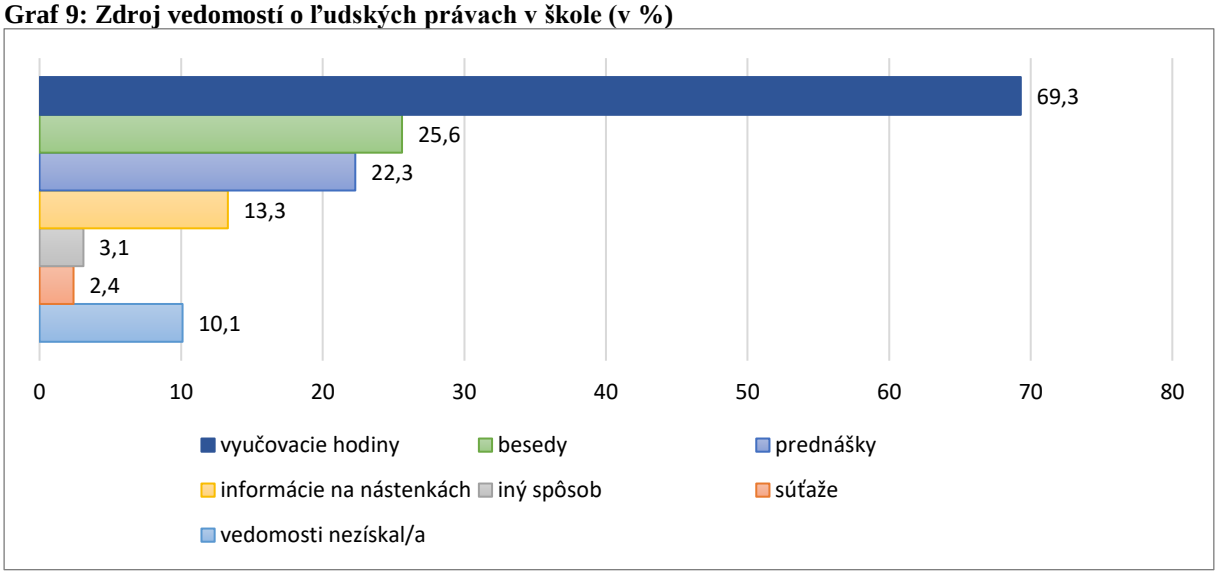

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Z porovnania podľa komparačných premenných možno konštatovať, že všetky frekventovanejšie zdroje vedomostí o ľudských právach podľa pohlavia označovali vo vyššej miere dievčatá (vyučovacie hodiny: dievčatá 73,4 %, chlapci 65,2 %; besedy: dievčatá 27,0 %, chlapci 24,3 %; prednášky: dievčatá 23,9 %, chlapci 20,6 %, informácie na nástenkách: dievčatá 15,0 %, chlapci 11,6 %). Jedinými výnimkami, kde to tak nebolo, sú súťaže (dievčatá 2,3 %, chlapci 2,6 %) a odpoveď, že vedomosti žiaci v škole nezískali (dievčatá 7,8 %, chlapci 12,5 %).

Podľa typu navštevovanej školy mali vyšší podiel pri hlavnom zdroji (vyučovacie hodiny) žiaci základných škôl (ZŠ 73,6 %, SŠ 65,3 % – z toho SOŠ 64,7 % a G 66,7 %), čo už ale neplatilo pri ostatných zdrojoch ako besedy (ZŠ 21,9 %, SŠ 29,1 % – z toho SOŠ 29,8 % a G 27,9 %), prednášky (ZŠ 18,0 %, SŠ 26,2 % – z toho SOŠ 27,7 % a G 23,3 %), či informácie na nástenkách (ZŠ 12,3 %, SŠ 14,2 % – z toho SOŠ 13,6 % a G 15,2 %), z ktorých získavali viac vedomostí stredoškoláci.

Tri najfrekventovanejšie zdroje vedomostí sú dominantné v rôznych ročníkoch. Pri vyučovacích hodinách sú to žiaci 8. ročníka základných škôl (81,3 %; najmenej 1. ročník SŠ 60,7 %), v prípade besied sú to žiaci 1. ročníka stredných škôl (32,5 %; najmenej 7. ročník ZŠ 18,1 %) a pri prednáškach najstarší žiaci z 3. ročníka stredných škôl (28,1 %; najmenej 7. ročník ZŠ 14,3 %). Názor o nezískaní vedomostí deklarovali najviac deviataci zo základných škôl (13,2 %; najmenej 8. ročník ZŠ 6,8 %).

Odpovede sú pestro rozložené aj pri komparácii podľa veľkosti bydliska a kraja. Vedomosti o ľudských právach na vyučovacích hodinách získali predovšetkým respondenti v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov (74,1 %; najmenej v obciach do 2 000 obyvateľov 66,2 %) a v Bratislavskom kraji (72,5 %; najmenej v Žilinskom kraji 64,4 %), na besedách najmä respondenti vo veľkých mestách do 100 000 obyvateľov (28,9 %; najmenej v mestách nad 100 000 obyvateľov 17,4 %) a v Prešovskom kraji (33,9 %; najmenej v Trnavskom kraji 10,6 %) a v rámci prednášok najmä opýtaní v mestách do 50 000 obyvateľov (25,5 %; najmenej v mestách nad 100 000 obyvateľov 19,3 %) a v Žilinskom kraji (26,1 %; najmenej opäť v Trnavskom kraji 17,8 %). V priemere každý desiaty žiak v kategóriách veľkosti bydliska a kraja uvádzal, že vedomosti v škole nezískal, avšak Trnavský kraj je výnimkou, pretože túto odpoveď označila až takmer pätina z nich (18,2 %)

2.3 Porušovanie ľudských práv v školskom prostredí

Táto kapitola sa venuje skúsenostiam žiakov základných a stredných škôl s porušovaním ľudských práv v školskom prostredí. V jednotlivých častiach sú prezentované odpovede žiakov na otázku, či sa vo svojom školskom živote stretli s porušovaním práv – či už na vlastnej koži, u niekoho zo spolužiakov, alebo takéto situácie nevnímali. Významnou súčasťou kapitoly je identifikácia konkrétnych typov porušovania práv. Pozornosť sa venuje aj tomu, komu by sa žiaci v prípade porušenia práv najradšej zverili – či uprednostňujú kontakt s učiteľom, riaditeľom školy, školským psychológom, rodičmi, kamarátmi alebo externými odborníkmi, ako sú poradcovia na linkách dôvery. Zároveň skúmame, či bola zvolená osoba ochotná problém riešiť a do akej miery boli žiaci s týmto riešením spokojní.

Ďalšia časť kapitoly sa zameriava na to, ako porušenie práv detí riešia pedagógovia – či siahajú po slovných napomenutiach, fyzických trestoch, kontaktovaní rodičov, alebo takéto situácie ignorujú. Rovnako sa venujeme postojom a reakciám rodičov – či majú tendenciu riešiť veci v rámci rodiny, obracajú sa na odborníkov, spolupracujú so školou, alebo problémy vôbec neadresujú. V závere je pozornosť upriamená na názor žiakov na spoluprácu školy a rodičov pri riešení porušovania ľudských práv.

2.3.1 Skúsenosť s porušením práv

Z výskumnej vzorky má skúsenosť s porušením ľudských práv takmer 40 % respondentov (39,9 %), pričom pri necelých 18 % (17,6 %) išlo o porušenia práv respondenta a pri 22,3 % išlo o porušenie práv niekoho iného. Necelé dve tretiny takúto skúsenosť nemajú (64,2 %).

Graf 10: Skúsenosť s porušením práv (v %)

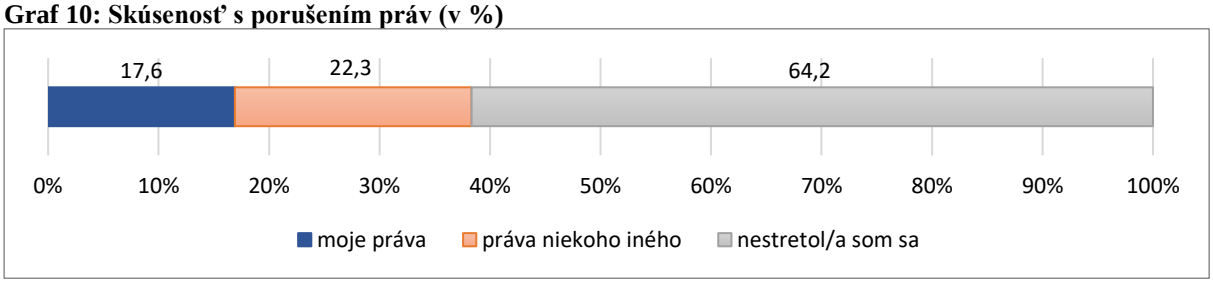

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Ak k porušeniu práv niekoho iného prišlo a respondenti konkretizovali obeť, jednoznačne najčastejšie uvádzali spolužiaka (84,5 %). V nižšej miere spomínali aj žiaka z inej triedy (14,7 %), učiteľa (5,9 %), či kamaráta (2,7 %).

Graf 11: Skúsenosť s porušením práv niekoho iného – konkretizácia (v %)

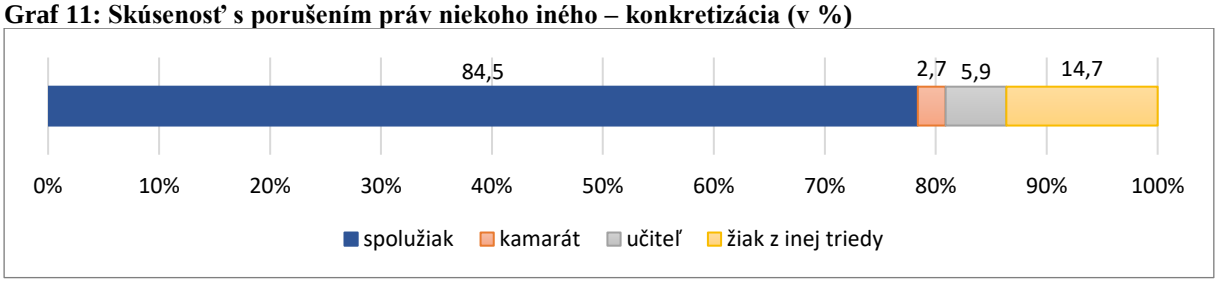

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Skúsenosť s porušením vlastných práv zdieľali v približne v rovnakej miere dievčatá aj chlapci (dievčatá 17,4 %, chlapci 17,8 %). S porušením práv niekoho iného má skúsenosť štvrtina dievčat a takmer pätina chlapcov (dievčatá 25,0 %, chlapci 19,7 %).

Starší žiaci zo stredných škôl zažili vo vyššej miere porušenie vlastných práv (ZŠ 16,4 %, SŠ 18,7 % – z toho SOŠ 19,0 % a G 18,2 %), ako aj práv niekoho iného (ZŠ 21,8 %, SŠ 22,8 % – z toho SOŠ 20,9 % a G 26,5 %).

Podľa ročníka pocítili porušenie vlastných práv najviac žiaci z 2. ročníka stredných škôl (ZŠ 7. ročník 17,8 %, 8. ročník 14,7 %, 9. ročník 16,9 %, SŠ 1. ročník 17,2 %, 2. ročník 20,6 %, 3. ročník 17,9 %) a práv niekoho iného žiaci 7. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 29,2 %, 8. ročník 21,9 %, 9. ročník 16,2 %, SŠ 1. ročník 23,0 %, 2. ročník 23,8 %, 3. ročník 21,6 %). Komparáciou ostatných premenných sa zistilo, že porušenie vlastných práv prezentovali najmä respondenti vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 16,4 %, 2 001-10 000 16,2 %, 10 001-50 000 17,8 %, 50 001-100 000 17,2 %, nad 100 000 obyvateľov 22,5 %) a v Trnavskom kraji (BA 22,4 %, TT 23,6 %, TN 20,5 %, NR 12,6 %, ZA 16,3 %, BB 14,8 %, PO 17,2 %, KE 14,5 %) a porušenie práv niekoho iného najviac zo všetkých označili žiaci v mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 22,0 %, 2 001-10 000 21,0 %, 10 001-50 000 26,3 %, 50 001-100 000 21,5 %, nad 100 000 obyvateľov 19,6 %) a taktiež v Trnavskom kraji (BA 22,1 %, TT 30,9 %, TN 30,4 %, NR 14,7 %, ZA 19,0 %, BB 22,9 %, PO 19,0 %, KE 22,6 %). Rozdiel podľa krajov medzi respondentmi, ktorí uviedli, že sa s porušením práv nestretli, je markantný. Platí to predovšetkým pri porovnaní Trnavského alebo Trenčianskeho kraja s Nitrianskym (BA 61,2 %, TT 52,8 %, TN 52,6 %, NR 77,6 %, ZA 66,7 %, BB 65,1 %, PO 66,2 %, KE 67,2 %).

2.3.2 Typy porušenia ľudských práv

Na otázku s akým konkrétnym porušením práv sa žiaci v škole stretli takmer 44 % (43,5 %) prezentovala, že sa s takouto situáciou nestretla. Tí, ktorí potvrdili skúsenosť s porušením práv a konkretizovali jednotlivé typy, najčastejšie označili šikanovanie (46,2 %). Viac ako tretina z nich (35,6 %) priznala skúsenosť s nemožnosťou prejaviť svoj názor a necelá štvrtina skúsenosť s diskrimináciou (24,5 %). Pomerne frekventované typy boli aj ponuka a užívanie alkoholu (13,6 %) a ponuka, predaj a užívanie drog (12,5 %). Ostatné typy tvorili menej ako desatinu respondentov. Z nich najfrekventovanejšie boli psychické tresty (8,2 %), ponuka cigariet/žuvacieho tabaku (6,9 %), fyzické tresty (5,9 %), iné (4,7 %), nedostatočná kvalita stravy (2,8 %), nespravodlivé ohodnotenie (1,6 %), porušenie práv inej osoby (0,5 %), krádež (0,5 %), sexuálne obťažovanie (0,4 %) a záškoláctvo (0,2 %). Presne 3 % respondentov na otázku nevedelo odpovedať. Všetky údaje zobrazuje graf 12.

Graf 12: Typy porušenia ľudských práv v škole

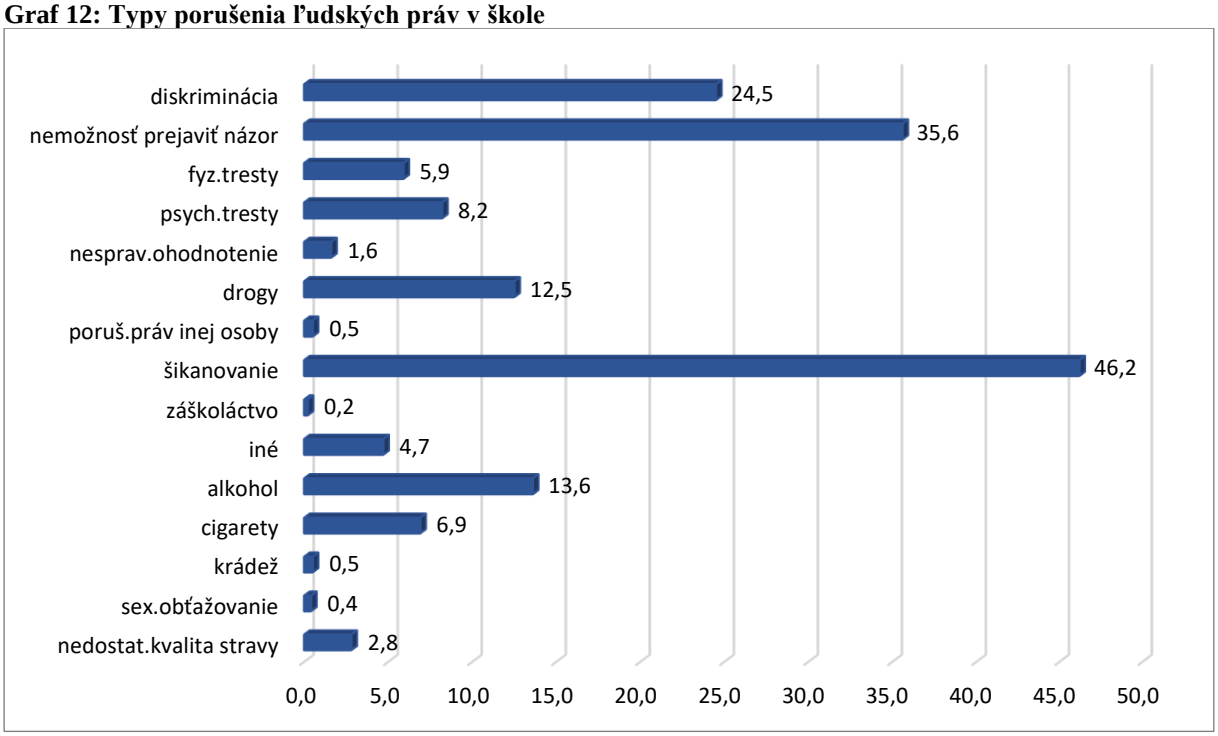

Poznámka: V grafe sú uvedené konkrétne odpovede typov porušenia ľudských práv (N = 1 733 odpovedí) a súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Najfrekventovanejší typ porušenia ľudských práv, **šikanovanie**, prezentovala takmer polovica respondentov (46,2 %), ktorí sa s porušením stretli. Vo vyššej miere tento typ deklarovali jednoznačne dievčatá (dievčatá 51,3 %, chlapci 40,5 %), podľa typu školy žiaci základných škôl (ZŠ 48,4 %, SŠ 44,2 % – z toho SOŠ 42,3 % a G 47,6 %) a podľa navštevovaného ročníka respondenti 8. ročníka základnej školy (ZŠ 7. ročník 53,8 %, 8. ročník 58,3 %, 9. ročník 33,3 %, SŠ 1. ročník 45,0 %, 2. ročník 44,4 %, 3. ročník 43,1 %). Podľa veľkosti bydliska sú to hlavne respondenti vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 48,9 %, 2 001-10 000 44,0 %, 10 001-50 000 45,4 %, 50 001-100 000 51,5 %, nad 100 000 obyvateľov 44,7 %) a podľa kraja žiaci v Trenčianskom kraji (BA 42,5 %, TT 48,1 %, TN 54,5 %, NR 47,1 %, ZA 43,5 %, BB 43,8 %, PO 45,0 %, KE 42,4 %).

Viac ako tretina má zas skúsenosť s **nemožnosťou prejaviť názor** (35,6 %). Nemožnosť pociťovali viac opäť dievčatá (dievčatá 39,1 %, chlapci 31,7 %), tentokrát však podľa typu školy stredoškoláci (ZŠ 34,9 %, SŠ 36,2 % – z toho SOŠ 36,6 % a G 35,4 %) a podľa ročníka

najmladší žiaci zo 7. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 38,8 %, 8. ročník 28,6 %, 9. ročník 37,5 %, SŠ 1. ročník 37,5 %, 2. ročník 35,5 %, 3. ročník 35,9 %). Problém vyjadriť svoj názor mali predovšetkým respondenti v mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 32,7 %, 2 001-10 000 32,5 %, 10 001-50 000 41,0 %, 50 001-100 000 35,9 %, nad 100 000 obyvateľov 36,8 %) a opýtaní v Košickom kraji (BA 36,6 %, TT 35,6 %, TN 27,9 %, NR 39,2 %, ZA 38,0 %, BB 36,7 %, PO 33,3 %, KE 40,9 %).

Žiaci vo vysokej miere volili aj **diskrimináciu** a bola ich takmer jedna štvrtina (24,5 %). Hoci rozdiel nie je markantný, aj tento typ vo vyššej miere označovali dievčatá (dievčatá 25,2 %, chlapci 23,7 %). O niečo viac to boli stredoškoláci, predovšetkým gymnazisti (ZŠ 24,0 %, SŠ 25,0 % – z toho SOŠ 21,9 % a G 30,7 %), avšak podľa ročníka sú to deviataci zo základných škôl (ZŠ 7. ročník 20,0 %, 8. ročník 17,9 %, 9. ročník 33,9 %, SŠ 1. ročník 26,9 %, 2. ročník 29,4 %, 3. ročník 17,4 %). Podľa odpovedí respondentov boli diskriminovaní hlavne tí v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 22,4 %, 2 001-10 000 20,1 %, 10 001-50 000 27,1 %, 50 001-100 000 29,1 %, nad 100 000 obyvateľov 29,8 %) a v Bratislavskom kraji (BA 30,7 %, TT 23,7 %, TN 26,7 %, NR 26,5 %, ZA 19,6 %, BB 25,0 %, PO 21,7 %, KE 19,7 %).

Ponuku alebo samotné **užívanie alkoholu** zažila viac ako desatina opýtaných (13,6 %). V tomto prípade mali s typom porušenia už chlapci väčšiu skúsenosť (dievčatá 11,7 %, chlapci 15,7 %) a podľa predpokladov žiaci stredných škôl (ZŠ 9,9 %, SŠ 17,0 % – z toho SOŠ 17,6 % a G 15,9 %) navštevujúci 1. ročník (ZŠ 7. ročník 10,0 %, 8. ročník 10,1 %, 9. ročník 9,5 %, SŠ 1. ročník 25,0 %, 2. ročník 12,1 %, 3. ročník 15,6 %). S alkoholom sa vo vyššej miere stretli respondenti v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 11,7 %, 2 001-10 000 14,6 %, 10 001-50 000 16,1 %, 50 001-100 000 13,6 %, nad 100 000 obyvateľov 8,8 %) a najviac v Košickom kraji (BA 11,1 %, TT 11,1 %, TN 13,3 %, NR 15,7 %, ZA 5,4 %, BB 15,6 %, PO 17,1 %, KE 18,2 %).

Takisto viac ako desatina respondentov (12,5 %) uviedla, že sa stretla s **ponukou, predajom a/alebo užívaním drog**. S drogami, podobne ako s alkoholom, mali vyššie zastúpenie chlapci (dievčatá 11,1 %, chlapci 14,1 %) a žiaci stredných škôl (ZŠ 7,9 %, SŠ 16,8 % - z toho SOŠ 15,6 % a G 19,0 %) navštevujúci 1. ročník (ZŠ 7. ročník 10,0 %, 8. ročník 3,0 %, 9. ročník 10,7 %, SŠ 1. ročník 20,6 %, 2. ročník 15,4 %, 3. ročník 15,0 %). Podľa veľkosti bydliska sú to najmä žiaci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 9,9 %, 2 001-10 000 14,6 %, 10 001-50 000 10,3 %, 50 001-100 000 13,6 %, nad 100 000 obyvateľov 16,7 %) a podľa kraja žiaci v Bratislavskom kraji (BA 15,0 %, TT 13,3 %, TN 14,5 %, NR 13,7 %, ZA 10,9 %, BB 12,5 %, PO 10,1 %, KE 9,1 %), hoci rozdiely nie sú tak výrazné.

Komparáciou s predošlým rokom sa zistilo, že hlavný typ porušenia práv – šikanovanie – mierne klesol, avšak stále túto odpoveď prezentoval takmer každý druhý respondent (rok 2022: 47,1 %, rok 2024: 46,2 %). Pri ostatných frekventovanejších typoch sledujeme nárast: nemožnosť prejaviť názor (rok 2022: 34,2 %, rok 2024: 35,6 %) a diskriminácia (rok 2022: 20,7 %, rok 2024: 24,5 %). Najvýraznejší rozdiel bol zistený pri poklese fyzických trestov (rok 2022: 10,5 %, rok 2024: 5,9 %) a miernejší pokles je aj pri psychických trestoch (rok 2022: 12,2 %, rok 2024: 8,2 %). Kompletné údaje zobrazuje tabuľka 9.

Tabuľka 9: Typy porušenia ľudských práv v škole – porovnanie rokov 2022 a 2024 (v %)

Typy porušenia ľudských práv	2022	2024
diskriminácia	**20,7**	**24,5**
nemožnosť prejaviť názor	**34,2**	**35,6**
fyzické tresty	**10,5**	**5,9**
psychické tresty	**12,2**	**8,2**
nespravodlivé ohodnotenie	**0,1**	**1,6**
drogy	**13,0**	**12,5**
porušovanie práv inej osoby	**0,2**	**0,5**
šikanovanie	**47,1**	**46,2**
záškoláctvo	**0,2**	**0,2**
iné	**2,0**	**4,7**
alkohol	**13,3**	**13,6**
cigarety	**4,2**	**6,9**
krádež	**1,5**	**0,5**
sexuálne obťažovanie	**0,2**	**0,4**
nedostatočná kvalita stravy	**2,0**	**2,8**

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

2.3.3 Preferencia osoby/inštitúcie pri riešení porušenia ľudských práv v školskom prostredí

Pri porušení ľudských práv v školskom prostredí žiaci základných a stredných škôl požiadali o pomoc predovšetkým učiteľa/učiteľku (40,9 %), jedného z rodičov (33,8 %) a kamaráta (26,0 %). Viac ako štvrtina respondentov (26,1 %) o tomto probléme nikomu nepovedala. Takmer každý piaty sa obrátil na spolužiaka či spolužiačku (19,7 %) a viac ako desatina na riaditeľa školy (12,3 %) a školského psychológa (11,5 %). Ostatné preferované osoby a inštitúcie boli pod hranicou 10 %: súrodenec (8,6 %), priateľ (7,2 %), iná osoba v škole (6,5 %), špeciálny pedagóg (4,9 %), iný príbuzný (4,4 %), odborník na linke dôvery (2,0 %), inštitúcia pre ľudské práva (1,2 %) a niekto iný (0,9 %). Kompletné údaje zobrazuje graf 13.

Graf 13: Preferencia osoby/inštitúcie pri riešení porušenia ľudských práv v školskom prostredí

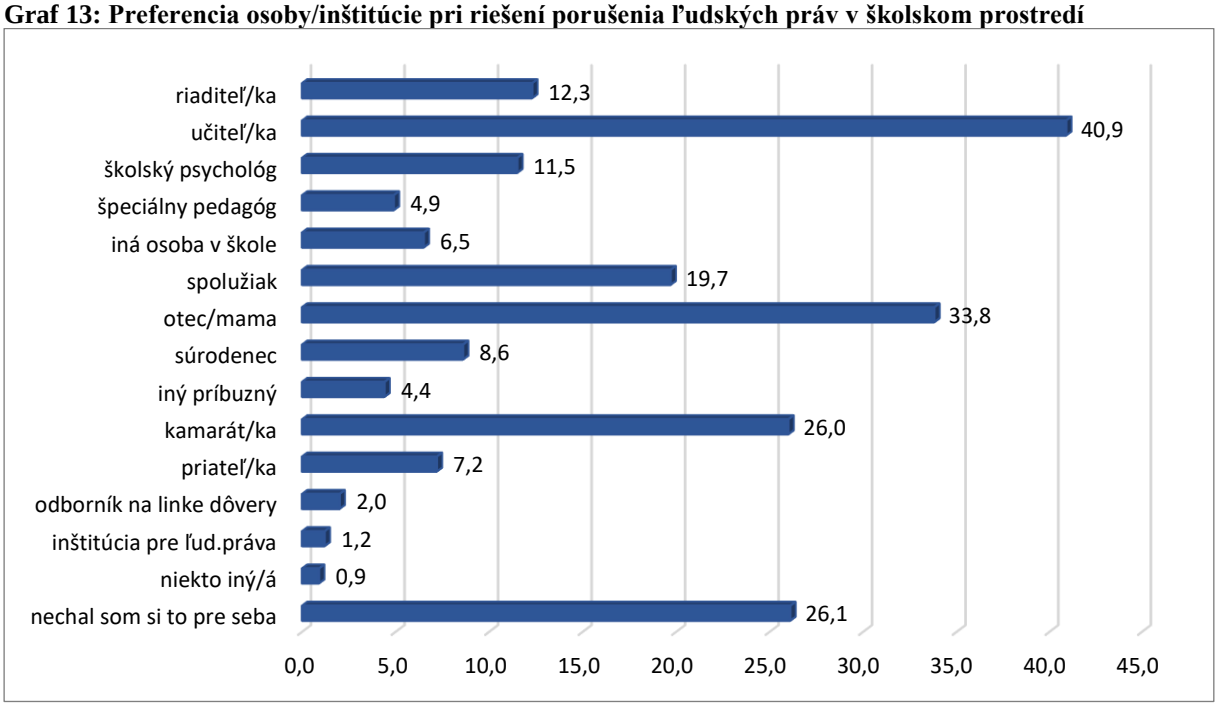

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Dievčatá oproti chlapcom až na tri výnimky vo vyššej miere preferujú všetky skúmané osoby a inštitúcie. Tri spomínané výnimky sú iný príbuzný (dievčatá 4,4 %, chlapci 4,5 %), inštitúcia pre ľudské práva (dievčatá 0,9 %, chlapci 1,5 %) a niekto iný (dievčatá 0,7 %, chlapci 1,1 %). Až takmer tretina chlapcov si porušenie práv necháva pre seba a nikomu to nepovedia, kým u dievčat je to necelá pätina (dievčatá 19,8 %, chlapci 32,5 %). A tak dievčatá dominujú pri oslovení všetkých ostatných osôb, pričom rozdiely sú v niektorých prípadoch značné – učiteľ/ka (dievčatá 45,9 %, chlapci 35,7 %), otec/mama (dievčatá 40,7 %, chlapci 26,7 %), kamarát/ka (dievčatá 31,4 %, chlapci 20,4 %), spolužiak/čka (dievčatá 25,2 %, chlapci 14,0 %), riaditeľ/ka školy (dievčatá 13,1 %, chlapci 11,6 %), školský psychológ (dievčatá 13,2 %, chlapci 9,7 %), súrodenec (dievčatá 9,4 %, chlapci 7,7 %), priateľ/ka (dievčatá 8,2 %, chlapci 6,2 %), iná osoba v škole (dievčatá 6,9 %, chlapci 6,2 %), špeciálny pedagóg (dievčatá 5,1 %, chlapci 4,7 %) a odborník na linke dôvery (dievčatá 2,2 %, chlapci 1,9 %). Možno teda konštatovať, že výraznejšie rozdiely sa prejavili najmä pri frekventovanejších znakoch.

Komparácia podľa typu školy ukázala, že jednotlivé osoby či inštitúcie viac oslovujú žiaci základných škôl (v 9 z 13 prípadoch). Rozdiely sú minimálne a najväčší rozdiel bol zistený pri oslovení riaditeľa školy (ZŠ 9,7 %, SŠ 14,7 % – z toho SOŠ 16,8 % a G 10,4 %). Pri kontaktovaní učiteľov je percentuálny podiel dokonca totožný (ZŠ 40,9 %, SŠ 40,9 % – z toho SOŠ 40,6 % a G 41,5 %) a blízko k rovnakej hodnote to bolo aj pri preferovaní rodičov (ZŠ 34,0 %, SŠ 33,6 % – z toho SOŠ 34,1 % a G 32,6 %), kamarátov (ZŠ 26,3 %, SŠ 25,7 % – z toho SOŠ 23,5 % a G 30,1 %), spolužiakov (ZŠ 19,8 %, SŠ 19,7 % – z toho SOŠ 16,3 % a G 26,4 %), či pri priateľovi alebo priateľke (ZŠ 7,3 %, SŠ 7,1 % – z toho SOŠ 7,2 % a G 6,7 %). Takmer totožné to bolo aj pri zatajení a neoslovení žiadnej osoby alebo inštitúcie (ZŠ 25,9 %, SŠ 26,2 % – z toho SOŠ 26,9 % a G 24,9 %). Určité rozdiely sa, teda, skôr prejavili medzi žiakmi stredných odborných škôl a gymnazistami.

V rámci navštevovaných ročníkov sú to prváci strednej školy, ktorí najviac zo všetkých poprosili o pomoc pri riešení porušenia práv až päť osôb: kamaráta/ku (28,7 %, najmenej 3. ročník SŠ 20,4 %), spolužiaka (21,3 %, najmenej 8. ročník ZŠ 17,8 %), riaditeľa/ku školy (17,4 %, najmenej 7. ročník ZŠ 5,1 %), školského psychológa (17,4 %, najmenej 9. ročník ZŠ 7,6 %) a špeciálneho pedagóga (7,3 %, najmenej 9. ročník ZŠ 1,8 %). Podobne aktívni boli aj žiaci 8. ročníka základných škôl, keď takisto mali pri piatich osobách najvyšší podiel: učiteľ/ka (48,3 %, najmenej 9. ročník ZŠ 31,8 %), súrodenec (11,1 %, najmenej 1. ročník SŠ 6,2 %), iná osoba v škole (9,4 %, najmenej 9. ročník ZŠ 3,5 %), iný príbuzný (6,1 %, najmenej 1. ročník SŠ 2,8 %) a odborník na linke dôvery (3,9 %, najmenej 1. ročník SŠ 0,6 %). Riešenie problému vo vlastnej réžii bolo najpríznačnejšie pre druhákov strednej školy (ZŠ 7. ročník 28,2 %, 8. ročník 20,0 %, 9. ročník 30,0 %, SŠ 1. ročník 23,6 %, 2. ročník 30,6 %, 3. ročník 22,8 %).

Podľa veľkosti bydliska neboli zistené markantné rozdiely. Možno ale spomenúť, že v obciach do 2 000 obyvateľov mali najvyššie zastúpenie dve najviac preferované osoby – učiteľ/ka (49,4 %, najmenej veľkomestá nad 100 000 obyvateľov 30,6 %) a otec/mama (38,5 %, najmenej mestá do 50 000 obyvateľov 31,1 %). Tretiu najfrekventovanejšiu osobu pri riešení porušenia ľudských práv, kamaráta/ku, prezentovali hlavne respondenti v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov (31,3 %, najmenej mestá do 50 000 obyvateľov 23,5 %). Porušenie práv v škole si nechali pre seba najmä žiaci v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov, aj keď podobný podiel bol aj u žiakov v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 17,3 %, 2 001-10 000 26,9 %, 10 001-50 000 30,0 %, 50 001-100 000 27,4 %, nad 100 000 obyvateľov 29,9 %).

Respondenti v Bratislavskom kraji uprednostňujú odborníkov z oblasti ľudských práv a zo školy: školského psychológa (16,8 %, najmenej v Prešovskom kraji 5,3 %), odborníka na linke dôvery (3,6 %, najmenej v Trnavskom kraji 0,0 %) a inštitúciu pre ľudské práva (3,6 %, najmenej v Nitrianskom, Banskobystrickom a Prešovskom kraji zhodne 0,0 %). Respondenti v Bratislavskom kraji takisto najviac problém zatajovali a nikoho nepoprosili o pomoc (BA 31,1 %, TT 29,9 %, TN 30,2 %, NR 28,6 %, ZA 25,9 %, BB 23,0 %, PO 22,7 %, KE 17,7 %).Učiteľa ako najpreferovanejšiu osobu oslovili najviac žiaci v Košickom kraji a ako v jedinom bol podiel nadpolovičný (56,1 %, najmenej v Nitrianskom kraji 32,4 %).

2.3.4 Riešenie oznámeného porušenia práv preferovanou osobou/inštitúciou

Vyše 60 % respondentov (60,2 %) pri otázke o riešení situácie porušenia práv preferovanou osobou, resp. inštitúciou, ktorú požiadali o pomoc, uviedlo, že sa s porušením práv v ich škole nestretli. Tí žiaci, ktorí sa s porušením práv stretli a požiadali o pomoc sa v 38,2 % prípadov dočkali riešenia. Na druhej strane, opačnú odpoveď o neriešení prezentovalo necelých 23 %. Presne 39 % opýtaných nevedelo odpovedať a zaujať stanovisko, či sa situácia riešila alebo neriešila. Údaje zobrazuje graf 14.

Graf 14: Riešenie oznámeného porušenia práv preferovanou osobou/inštitúciou (v %)

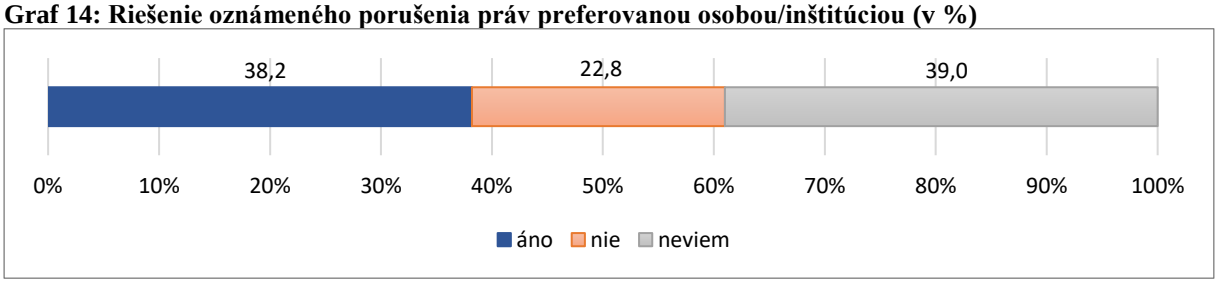

Riešenie zažili vo vyššej miere dievčatá (dievčatá 43,2 %, chlapci 33,5 %), na neriešenie poukazovali obidve skupiny približne v rovnakej miere (dievčatá 22,2 %, chlapci 23,3 %), a tak chlapci boli skôr tí, ktorí nevedeli odpovedať (dievčatá 34,6 %, chlapci 43,3 %).

Podľa typu školy oslovené osoby a inštitúcie riešili porušenie práv najviac u žiakov stredných odborných škôl (ZŠ 37,1 %, SŠ 39,2 % – z toho SOŠ 40,7 % a G 36,0 %) a s neriešením sa stretli predovšetkým gymnazisti (ZŠ 22,9 %, SŠ 22,6 % – z toho SOŠ 21,8 % a G 24,2 %), hoci rozdiely nie sú markantné. Výraznejšie rozdiely sa prejavili pri komparácii podľa navštevovaného ročníka. Ukázalo sa, že kým riešenie prezentovalo necelých 43 % žiakov 8. ročníka základnej školy, v prípade o rok starších respondentov v 9. ročníku to bolo len 30,5 % (ZŠ 7. ročník 37,1 %, 8. ročník 42,9 %, 9. ročník 30,5 %, SŠ 1. ročník 37,1 %, 2. ročník 41,4 %, 3. ročník 38,7 %). Pri korelácii s premennou veľkosť bydliska riešenie situácie potvrdili najviac žiaci v obciach do 10 000 obyvateľov, najmenej žiaci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 39,0 %, 2 001-10 000 40,7 %, 10 001-50 000 39,8 %, 50 001-100 000 40,6 %, nad 100 000 24,8 %). Podľa kraja sa zo všetkých najviac priklonili k riešeniu situácie oslovenou osobou/inštitúciou žiaci v Trenčianskom a Košickom kraji (BA 34,0 %, TT 34,5 %, TN 45,1 %, NR 44,7 %, ZA 37,6 %, BB 34,8 %, PO 31,5 %, KE 42,9 %), pričom neriešenie bolo príznačné najmä pre žiakov v Trnavskom a Nitrianskom kraji (BA 25,2 %, TT 28,2 %, TN 19,4 %, NR 28,2 %, ZA 25,7 %, BB 18,8 %, PO 22,5 %, KE 17,0 %).

Porovnaním s posledným výskumom v roku 2022 sa zistilo, že kým klesol podiel tých, ktorí potvrdili (rok 2022: 41,5 %, rok 2024: 38,2 %), alebo vyvrátili riešenie po požiadaní o pomoc

(rok 2022: 25,0 %, rok 2024: 22,8 %), stúpol podiel tých, ktorí nevedeli odpovedať (rok 2022: 33,6 %, rok 2024: 39,0 %). Dá sa teda povedať, že v roku 2022 boli respondenti rozhodnejší a vo vyššej miere vedeli, či sa takáto situácia riešila alebo nie.

Tabuľka 10: Riešenie oznámeného porušenia práv preferovanou osobou/inštitúciou – porovnanie rokov 2022 a 2024 (v %)

Riešenie porušenia práv	2022	2024
áno	**41,5**	**38,2**
nie	**25,0**	**22,8**
neviem	**33,6**	**39,0**

2.3.5 Spokojnosť s riešením porušenia ľudských práv v škole

Tí respondenti, ktorí sa s porušením ľudských práv v škole stretli a oslovili niekoho aj o pomoc, bolo spokojných s riešením takejto situácie viac ako tretina z nich (36,5 %), pričom jednoznačnú spokojnosť prezentoval len každý desiaty (11,5 %). Najviac bolo takých, ktorí nevedeli posúdiť, či boli alebo neboli spokojní (37,2 %), a tak nespokojná bola nakoniec viac ako štvrtina opýtaných (26,3 %), z toho úplne nespokojná bola desatina z celého výskumného súboru.

Graf 15: Spokojnosť s riešením porušenia ľudských práv v škole (v %)

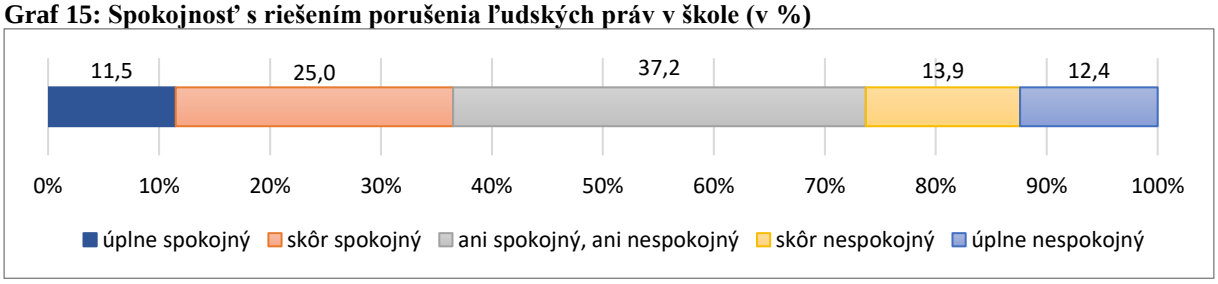

Spokojnejší s riešením pri porušení práv sú chlapci (dievčatá 32,3 %, chlapci 40,8 %), keď takmer dvojnásobne viac prezentovali aj úplnú spokojnosť (dievčatá 7,8 %, chlapci 15,2 %). Dievčatá okrem vyššej miery nespokojnosti (dievčatá 28,2 %, chlapci 24,4 %) boli aj viac nerozhodné (dievčatá 39,5 %, chlapci 34,8 %).

Podľa typu školy sú spokojnejší s riešením žiaci základných škôl, hoci rozdiel nie je markantný (ZŠ 37,5 %, SŠ 35,5 % – z toho SOŠ 37,3 % a G 31,9 %). Približne podobne boli respondenti oboch skupín nerozhodní (ZŠ 38,3 %, SŠ 36,1 % – z toho SOŠ 37,8 % a G 32,5 %) a rozdielom vyše štyroch percentuálnych bodov sú nespokojnejší stredoškoláci, v rámci strednej školy predovšetkým gymnazisti (ZŠ 24,2 %, SŠ 28,3 % – z toho SOŠ 25,0 % a G 35,5 %).

V rámci navštevovaného ročníka prevládala spokojnosť hlavne u žiakov 8. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 40,0 %, 8. ročník 43,0 %, 9. ročník 29,6 %, SŠ 1. ročník 38,5 %, 2. ročník 32,7 %, 3. ročník 36,6 %) a nespokojnosť u žiakov 9. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 18,7 %, 8. ročník 23,1 %, 9. ročník 30,2 %, SŠ 1. ročník 29,0 %, 2. ročník 29,3 %, 3. ročník 26,3 %).

Podľa veľkosti bydliska a podľa kraja boli spokojní predovšetkým respondenti v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 45,2 %, 2 001-10 000 35,0 %, 10 001-50 000 36,2 %, 50 001-100 000 24,3 %, nad 100 000 obyvateľov 35,2 %) a v Košickom kraji (BA 33,7 %, TT 26,6 %, TN 31,3 %, NR 43,4 %, ZA 23,5 %, BB 36,8 %, PO 46,2 %, KE 47,6 %) a nespokojní boli skôr respondenti v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov

(do 2 000 obyvateľov 25,0 %, 2 001-10 000 25,7 %, 10 001-50 000 28,5 %, 50 001-100 000 28,0 %, nad 100 000 obyvateľov 24,1 %) a v Trenčianskom kraji (BA 28,4 %, TT 27,5 %, TN 32,7 %, NR 29,3 %, ZA 21,6 %, BB 26,5 %, PO 26,9 %, KE 18,2 %). Je vidieť, že rozdiely sú výrazné predovšetkým pri komparácii krajov. Dokazuje to aj miere nerozhodnosti, ktorá začína u štvrtiny žiakov z Nitrianskeho kraja a končí pri viac ako polovici respondentov v Žilinskom kraji (BA 37,9 %, TT 45,9 %, TN 36,1 %, NR 27,3 %, ZA 54,9 %, BB 36,8 %, PO 26,9 %, KE 34,1 %).

Z dlhodobého monitoringu registrujeme, že podiel spokojných žiakov s riešením porušenia ľudských práv v škole v posledných výskumných rokoch je na nižšej úrovni. Po tom, čo v roku 2022 došlo k miernemu vzostupu, aktuálne zaznamenávame pokles a dokonca súčasná hodnota je druhá najnižšia za celé sledované obdobie (rok 2007: 19,8 %, rok 2009: 23,0 %, rok 2012: 19,3 %, rok 2014: 16,8 %, rok 2016: 18,7 %, rok 2018: 17,3 %, rok 2020: 15,3 %, rok 2022: 17,5 %, rok 2024: 15,5 %). Taktiež od roku 2020 sú podiely nerozhodných žiakov najnižšie, a je teda pozitívne, že opýtaní vedia určiť, či sú alebo nie sú spokojní. Takisto aj súčasná percentuálna hodnota u tých, ktorí deklarovali, že sa s porušením práv v škole nestretli (57,5 %) je tretia najvyššia za všetky roky. V porovnaní s prvým rokom 2007 (40,3 %) je to rozdiel až takmer 18 %. Všetky údaje zobrazuje tabuľka 11.

Tabuľka 11: Zdroj informácií o právach dieťaťa – porovnanie rokov 2007 až 2024 (v %)

Spokojnosť s riešením	%								
	2007	**2009**	**2012**	**2014**	**2016**	**2018**	**2020**	**2022**	**2024**
úplne spokojný	6,9	9,0	6,7	5,2	5,5	5,1	5,1	7,1	4,9
skôr spokojný	12,9	14,0	12,6	11,6	13,2	12,2	10,2	10,4	10,6
nerozhodný	23,5	20,1	20,5	18,3	21,1	18,0	16,0	12,7	15,8
skôr nespokojný	9,7	7,7	9,3	7,7	6,9	7,0	5,4	7,1	5,9
úplne nespokojný	6,7	6,8	6,8	6,5	4,6	5,2	3,0	4,3	5,3
nestretol sa	40,3	42,6	44,1	50,7	48,7	52,5	60,4	58,3	57,5

2.3.6 Spôsob riešenia porušenia ľudských práv zo strany učiteľov

Podľa žiakov každý druhý učiteľ (49,5 %) rieši porušenie ľudských práv v škole slovným trestom (napomenutie, pokarhanie) Tretina z nich (33,3 %) zas uviedla, že sa takéto situácie riešia predvolaním rodičov a častým spôsobom je aj zhoršená známka zo správania (28,4 %). Necelá štvrtina žiakov (24,0 %) nevie alebo si nepamätá, akým spôsobom tento problém učitelia riešia. Viac ako desatina uviedla aj krik, resp. nadávanie (11,2 %) a písomku alebo skúšanie navyše (10,6 %). Medzi menej frekventované spôsoby riešenia, ktoré dosiahli menej ako 10 %, patrí posielanie za dvere/bytie po škole (5,7 %), telesný trest (3,1 %), iné tresty (1,1 %) a poznámky (0,3 %). Takmer každý desiaty učiteľ tieto záležitosti ignoruje a problém nerieši (9,7 %) a viac ako 3 % (3,6 %) nepoužívajú tresty. Výsledky zobrazuje graf 16.

Graf 16: Spôsob riešenia porušenia ľudských práv učiteľmi

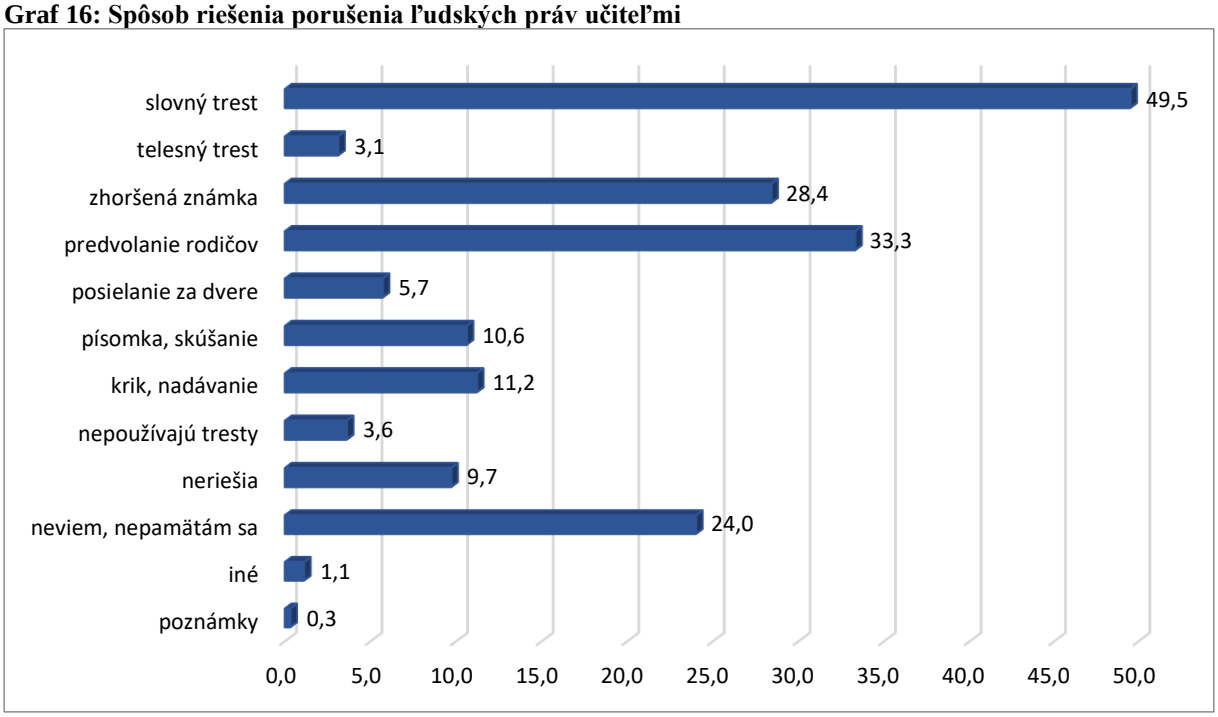

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Všetky tri najčastejšie uvádzané spôsoby riešenia porušenia ľudských práv od učiteľov prezentovali vo vyššej miere dievčatá – slovný trest (dievčatá 56,2 %, chlapci 42,9 %), predvolanie rodičov (dievčatá 40,5 %, chlapci 26,2 %) a zhoršená známka zo správania (dievčatá 32,9 %, chlapci 23,9 %). Dievčatá taktiež o čosi viac označovali riešenie prostredníctvom posielanie za dvere (dievčatá 5,9 %, chlapci 5,5 %). Chlapci, na druhej strane, sa viac prikláňali oproti dievčatám k tomu, že učitelia porušenie práv riešia krikom a nadávaním (dievčatá 12,0 %, chlapci 10,3 %), písomkou (dievčatá 10,2 %, chlapci 11,0 %) alebo telesným trestom (dievčatá 1,3 %, chlapci 4,9 %). Chlapci tiež vyjadrili vo vyššej miere, že učitelia nič neriešia (dievčatá 10,5 %, chlapci 9,0 %), alebo na otázku nevedeli odpovedať (dievčatá 20,9 %, chlapci 27,0 %). Odpoveď, že učitelia porušenie práv riešia bez použitia akýchkoľvek trestov deklarovali v rovnakej miere dievčatá, aj chlapci (dievčatá 3,6 %, chlapci 3,6 %).

Podľa typu navštevovaných škôl medzi základnými a strednými školami a tiež podľa typov stredných škôl medzi gymnáziami a strednými odbornými školami bolo zistené, že porušenie ľudských práv riešia učitelia vo všetkých typoch škôl veľmi podobne a rozdiely sú minimálne. Najzreteľnejší rozdiel je pri predvolávaní rodičov, ktoré je doménou vyučujúcich v gymnáziách (ZŠ 30,8 %, SŠ 35,6 % – z toho SOŠ 33,1 % a G 40,4 %).

Na základe navštevovaného ročníka neboli zistené významné rozdiely. Možno ale spomenúť, v ktorých ročníkoch boli zastúpené najfrekventovanejšie spôsoby riešenia. Slovný trest prezentovali najmä žiaci 8. ročníka (52,0 %, najmenej 9. ročník ZŠ 46,3 %), predvolanie rodičov žiaci 7. ročníka základných škôl (40,7 %, najmenej 9. ročník ZŠ 24,8 %) a aj zhoršenú známku najmladší respondenti zo 7. ročníka (34,9 %, najmenej 9. ročník ZŠ 24,1 %).

Podľa veľkosti bydliska sa ukázalo, že žiaci vo veľkých mestách do 100 000 obyvateľov najviac oproti ostatným volili slovný trest (52,5 %, najmenej mestá do 10 000 obyvateľov 47,5%), rozdiely sú však minimálne. Predvolanie rodičov označovali najviac žiaci v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov (37,1 %, najmenej mestá nad 100 000 obyvateľov 27,8 %) a so zhoršenou známkou ako riešením majú skúsenosť predovšetkým respondenti v menších mestách

do 10 000 obyvateľov (31,0 %, najmenej mestá do 100 000 obyvateľov 22,8 %). Vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov v najvyššej miere žiaci odpovedali, že učitelia porušenie práv v škole neriešia (do 2 000 obyvateľov 8,9 %, 2 001-10 000 6,6 %, 10 001-50 000 10,7 %, 50 001-100 000 15,2 %, nad 100 000 obyvateľov 11,1 %).

Komparáciou podľa kraja bolo zistené, že žiaci v Trenčianskom kraji deklarovali slovný trest (56,7 %, najmenej v Košickom kraji 42,3 %) a zhoršenú známku (34,0 %, najmenej v Nitrianskom kraji 17,0 %). Predvolanie rodičov označilo vyše 41 % žiakov v Prešovskom kraji, čo bolo najviac zo všetkých (41,4 %, najmenej v Trnavskom kraji 26,1 %). Na neriešenie situácie poukazovali najmä opýtaní v Trnavskom kraji, avšak aj v ostatných krajoch to uviedla takmer desatina (BA 8,1 %, TT 12,6 %, TN 10,0 %, NR 10,4 %, ZA 10,0 %, BB 11,1 %, PO 7,6 %, KE 8,9 %).

2.3.7 Spôsob riešenia porušenia ľudských práv zo strany rodičov

Pri otázke o riešení porušenia ľudských práv v škole po oznámení rodičom sa viac ako polovica respondentov (51,8 %) vyjadrila, že v ich škole nedošlo k porušeniu ľudských práv. Tí, ktorí porušenie práv priznali ako hlavný spôsob uvádzali, že sa rodičia obrátili na učiteľov a vedenie školy (14,8 %). Zarážajúce je, že druhou najčastejšou odpoveďou bolo zatajovanie problému a nepovedanie rodičom (12,5 %). Viac ako desatina žiakov (10,9 %) nevedela odpovedať, alebo si to nepamätala a taktiež desatina odpovedala, že rodičia to riešili v rámci rodiny. Necelé 4 % (3,7 %) rodičov to podľa výpovedí žiakov vôbec neriešilo. Menej frekventovanými spôsobmi riešenia sú obrátenie sa na inú osobu, alebo inštitúciu (2,4 %) a obrátenie sa na psychológa (2,3 %).

Graf 17: Spôsob riešenia porušenia ľudských práv zo strany rodičov

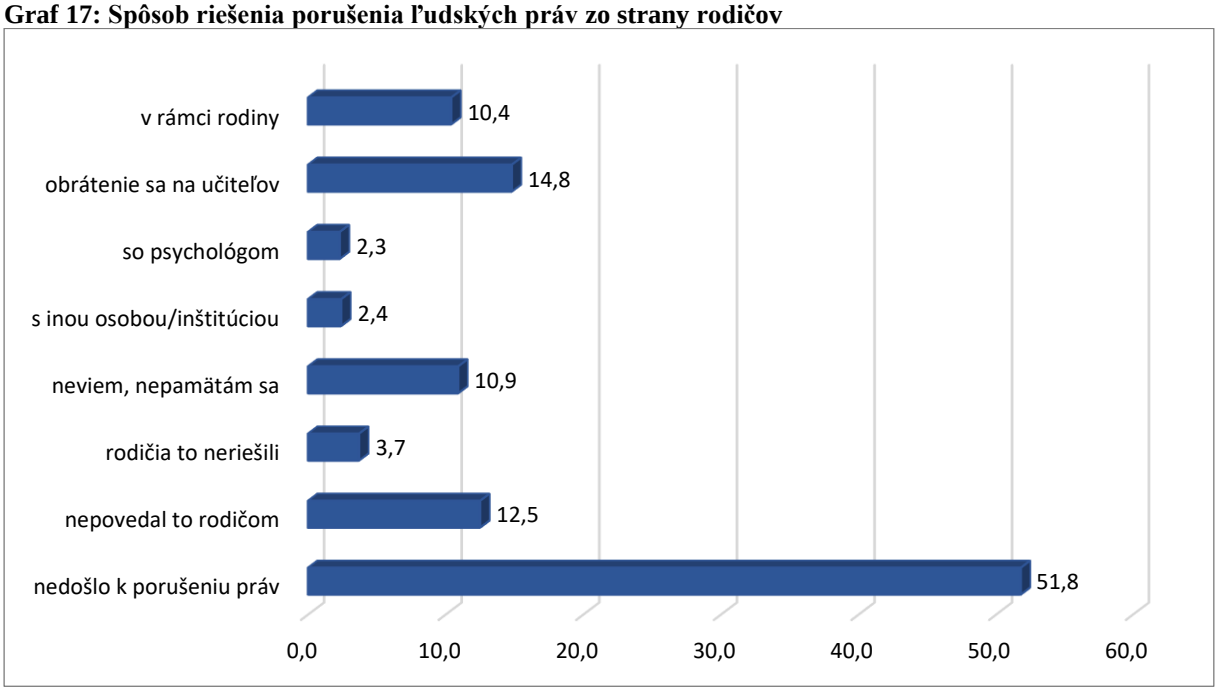

Poznámka: Súčet presahuje 100 % pre možnosti uviesť viac odpovedí súčasne.

Podľa pohlavia nevedeli chlapci vo vyššej miere na otázku odpovedať (dievčatá 9,9 %, chlapci 12,0 %), rodičom to nepovedali (dievčatá 10,9 %, chlapci 14,2 %), alebo to povedali a tí sa obrátili na inú osobu alebo inštitúciu (dievčatá 1,7 %, chlapci 3,1 %). Dievčatá a ich rodičia sa pri spomínaných problémoch vo vyššej miere obracajú na učiteľov a vedenie školy (dievčatá

17,6 %, chlapci 11,9 %), radia sa v rámci rodiny (dievčatá 12,0 %, chlapci 8,8 %) a obracajú na pomoc psychológa (dievčatá 2,5 %, chlapci 2,0 %). Hoci je rozdiel minimálny, sú to skôr dievčatá, ktoré sa vyjadrili, že rodičia porušenie práv v škole neriešili (dievčatá 3,9 %, chlapci 3,5 %).

O porušení ľudských práv nehovoria svojim rodičom najmä žiaci zo základných škôl (ZŠ 13,3 %, SŠ 11,8 % – z toho SOŠ 12,2 % a G 11,0 %) a rovnako tak rodičia žiakov základných škôl situáciu po oznámení najviac neriešia (ZŠ 4,2 %, SŠ 3,3 % – z toho SOŠ 3,2 % a G 3,6 %). Rodičia žiakov zo stredných škôl riešia porušenie práv najmä s učiteľmi a vedením školy (ZŠ 12,0 %, SŠ 17,3 % – z toho SOŠ 18,7 % a G 14,6 %), v rámci rodiny (ZŠ 8,8 %, SŠ 11,9 % – z toho SOŠ 12,5 % a G 10,7 %) a aj so psychológom (ZŠ 1,7 %, SŠ 2,7 % – z toho SOŠ 2,7 % a G 2,9 %).

Podľa ročníka je zatajovanie situácie porušenia práv pred rodičmi príznačné hlavne pre žiakov 7. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 15,9 %, 8. ročník 10,5 %, 9. ročník 14,1 %, SŠ 1. ročník 11,8 %, 2. ročník 13,7 %, 3. ročník 9,3 %) a taktiež aj neriešenie situácie zo strany rodičov sa prejavilo najmä u žiakov toho istého ročníka (ZŠ 7. ročník 5,3 %, 8. ročník 2,9 %, 9. ročník 4,5 %, SŠ 1. ročník 3,9 %, 2. ročník 3,6 %, 3. ročník 2,3 %). Okrem toho to boli opäť žiaci 7. ročníka, ktorí mali problém odpovedať (ZŠ: 7. ročník 12,2 %, 8. ročník 10,0 %, 9. ročník 11,5 %, SŠ: 1. ročník 11,8 %, 2. ročník 10,5 %, 3. ročník 9,8 %). Najaktívnejší pri rôznych riešeniach sú rodičia žiakov z 3. ročníka stredných škôl, ktorí podľa výpovede svojich detí najviac zo všetkých sa obracajú na učiteľov a vedenie školy (20,5 %, najmenej 9. ročník ZŠ 8,9 %), na inú osobu/inštitúciu (4,4 %, najmenej 8. a 9. ročník ZŠ zhodne po 1,2 %), alebo situáciu riešia so psychológom (3,6 %, najmenej 7. ročník ZŠ 0,9 %). Problém porušenia práv v rámci rodiny rieša predovšetkým rodičia stredoškolákov 2. ročníka (15,2 %, najmenej 1. ročník SŠ 6,8 %).
Viac ako desatina žiakov v každej kategórii podľa veľkosti bydliska zatajuje svojim rodičom skúsenosť s porušením ľudských práv v škole. Jedinou výnimkou sú najmenšie obce do 2 000 obyvateľov, kde podiel žiakov s touto odpoveďou bol pod hranicou 9 % (8,9 %, podiel v ostatných kategóriách od 12,2 % do 14,8 %). Rozdiely pri jednotlivých odpovediach nie sú štatisticky významné, ale možno aspoň uviesť, že respondenti v najmenších obciach a ich rodičia taktiež v najvyššej miere riešia situáciu porušenia práv s učiteľmi a vedením školy (17,5 %, najmenej mestá do a nad 100 000 obyvateľov zhodne po 11,0 %) a so psychológom (3,4 %, najmenej mestá do 100 000 obyvateľov 1,1 %). Riešenie v rámci rodiny bolo najmarkantnejšie v mestách do 50 000 obyvateľov (11,7 %, najmenej menšie mestá do 10 000 obyvateľov 9,8 %). Pri obrátení sa na učiteľov a vedenie školy dokonca platí klesajúca tendencia, že čím väčšie mesto, tým nižší podiel respondentov (do 2 000 obyvateľov 17,5 %, 2 001-10 000 17,1 %, 10 001-50 000 13,4 %, 50 001-100 000 11,0 %, nad 100 000 obyvateľov 11,0 %).

Ani komparácia podľa kraja nepriniesla výraznejšie rozdiely. Jediné markantnejšie rozdiely boli pri odpovedi, kde žiaci negovali porušenie ľudských práv v škole. Kým v Trenčianskom kraji je to necelých 40 %, v Nitrianskom kraji to sú dve tretiny respondentov (BA 46,6 %, TT 46,2 %, TN 39,8 %, NR 66,5 %, ZA 53,9 %, BB 51,6 %, PO 57,9 %, KE 49,7 %). Zatajovanie pred rodičmi bolo zistené predovšetkým u žiakov v Trnavskom kraji (18,5 %, najmenej v Košickom kraji 8,9 %) a neriešenie zo strany rodičov bolo najviac v Banskobystrickom kraji (5,3 %, najmenej v Nitrianskom kraji 1,2 %). Na učiteľov a vedenie školy sa obracajú predovšetkým rodičia žiakov v Trenčianskom kraji (19,7 %, najmenej v Nitrianskom kraji 10,4 %) a v tom istom kraji sa najviac zo všetkých problém rieši v rámci rodiny (14,6 %, najmenej v Banskobystrickom kraji 8,1 %).

2.3.8 Spolupráca rodičov a školy pri riešení porušenia ľudských práv a práv detí

Analyzovaná bola aj spolupráca medzi rodičmi a školou v prípade situácie a riešenia porušenia ľudských práv a práv detí. Takmer polovica opýtaných (49,8 %) by túto spoluprácu privítala a viac ako desatina sa vyjadrila, že táto spolupráca už existuje (11,4 %). Necelých 8 % z nich deklarovalo, že o takúto spoluprácu nemajú záujem, resp. by ju neprivítali a takmer 31 % žiakov je to jedno.

Graf 18: Privítanie spolupráce rodičov a školy pri riešení porušenia ľudských práv a práv detí (v %)

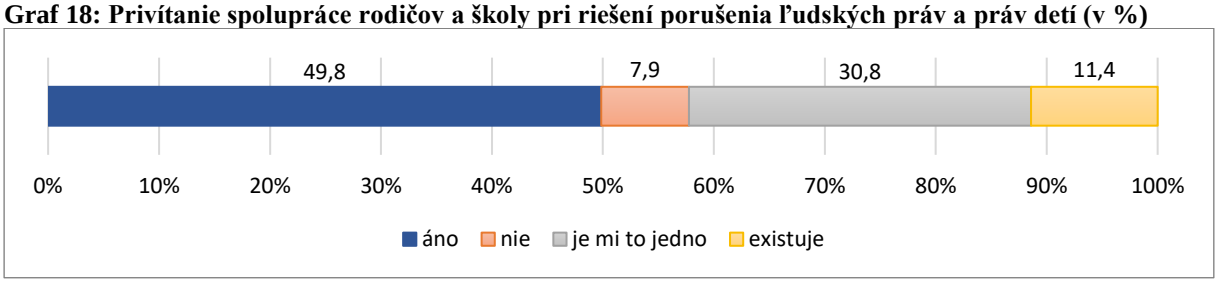

Spoluprácu by skôr privítali dievčatá (dievčatá 56,8 %, chlapci 42,9 %), ktoré taktiež vo vyššej miere prezentovali, že spolupráca už existuje (dievčatá 12,7 %, chlapci 10,2 %). Na druhej strane, chlapci o spoluprácu viac nemajú záujem (dievčatá 5,9 %, chlapci 10,0 %), alebo im je to jedno (dievčatá 24,7 %, chlapci 36,9 %).

Porovnanie podľa typu školy ukázalo, že záujem o spoluprácu je vyšší u stredoškolákov (ZŠ 42,0 %, SŠ 57,1 % – z toho SOŠ 53,2 % a G 64,7 %), avšak žiaci základných škôl vo vyššej miere odpovedali, že táto spolupráca existuje (ZŠ 14,3 %, SŠ 8,7 % – z toho SOŠ 9,9 % a G 6,4 %). Sú to ale takisto žiaci základných škôl, ktorí viac uvádzali, že im to je jedno (ZŠ 33,6 %, SŠ 28,2 % – z toho SOŠ 30,3 % a G 24,2 %) alebo že by spoluprácu neprivítali (ZŠ 10,0 %, SŠ 6,0 % – z toho SOŠ 6,6 % a G 4,7 %).

Podľa navštevovaného ročníka je najvyšší záujem o spoluprácu u žiakov 3. ročníka stredných škôl (ZŠ 7. ročník 43,3 %, 8. ročník 41,2 %, 9. ročník 41,7 %, SŠ 1. ročník 54,7 %, 2. ročník 55,9 %, 3. ročník 61,0 %) a prezentovanie existujúcej spolupráce bolo vo vyššej miere u žiakov 9. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 9,0 %, 8. ročník 17,3 %, 9. ročník 15,5 %, SŠ 1. ročník 9,2 %, 2. ročník 8,9 %, 3. ročník 8,0 %). Ľahostajní v tejto záležitosti boli najviac najmladší respondenti zo 7. ročníka základných škôl (ZŠ 7. ročník 35,6 %, 8. ročník 32,0 %, 9. ročník 33,7 %, SŠ 1. ročník 28,4 %, 2. ročník 30,8 %, 3. ročník 24,8 %).

Komparácia podľa veľkosti bydliska a kraja ukázala, že existujúca spolupráca je najmä vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 9,0 %, 2 001-10 000 12,7 %, 10 001-50 000 8,9 %, 50 001-100 000 15,8 %, nad 100 000 obyvateľov 13,6 %) a v Nitrianskom kraji (BA 9,7 %, TT 10,9 %, TN 8,2 %, NR 19,5 %, ZA 12,4 %, BB 10,1 %, PO 7,5 %, KE 12,2 %). Záujem je najväčší u respondentov v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov (do 2 000 obyvateľov 51,3 %, 2 001-10 000 48,6 %, 10 001-50 000 53,6 %, 50 001-100 000 45,7 %, nad 100 000 obyvateľov 46,6 %) a v Nitrianskom kraji (BA 52,4 %, TT 41,8 %, TN 49,7 %, NR 51,0 %, ZA 41,4 %, BB 54,9 %, PO 53,6 %, KE 50,4 %). Nakoniec nezáujem o spoluprácu bol najvyšší v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov, hoci rozdiely sú minimálne, (do 2 000 obyvateľov 8,6 %, 2 001-10 000 7,8 %, 10 001-50 000 7,0 %, 50 001-100 000 8,3 %, nad 100 000 obyvateľov 8,7 %) a v Žilinskom kraji (BA 9,1 %, TT 7,9 %, TN 9,5 %, NR 4,3 %, ZA 11,6 %, BB 6,3 %, PO 8,8 %, KE 6,8 %).

ZÁVERY

Na základe prezentovaných výsledkov z výskumu žiakov v oblasti ľudských práv možno konštatovať tieto závery:

Znalosť konkrétnych práv definovaných pre deti

- Najznámejším právom pre žiakov základných a stredných škôl je právo na vzdelanie, ktoré pozná takmer 60 % z nich. Necelá tretina taktiež pozná právo na slobodu prejavu, informácie a náboženstvo a takmer štvrtina deklarovala právo na výchovu, rodinný život a starostlivosť.

- Medzi menej frekventované práva patria právo na život, právo na zdravie a lekársku starostlivosť, právo na zabezpečenie a súkromie, právo na združovanie a voľný čas, právo na uznanie a identitu a iné práva.

- Percento tých, ktorí nepoznali žiadne právo bolo pomerne vysoké a dosiahlo takmer 17 %.

- Znalosť ľudských práv prezentovali vo vyššej miere viac opýtané dievčatá ako chlapci a takmer všetky menované ľudské práva uvádzali vo vyššej miere.

- Podľa typu školy a navštevovaného ročníka to boli žiaci gymnázií, predovšetkým 3. ročníka. Lepšiu znalosť jednotlivých ľudských práv preukazovali žiaci stredných škôl, predovšetkým žiaci z 1. ročníka, ktorí dosiahli najvyššie percento znalostí až v štyroch prípadoch.

- Podľa veľkosti bydliska a kraja boli na tom najlepšie respondenti vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov a v Prešovskom kraji.

- Podľa dlhodobého monitoringu registrujeme u respondentov kontinuálny pokles pri najznámejšom práve– práve na vzdelanie. Kým v roku 2017 volili túto odpoveď takmer tri štvrtiny z nich, aktuálne je to menej ako 60 %.

- V porovnaní s posledným zisťovaním v roku 2022 sledujeme pokles percentuálneho zastúpenia u viacerých ľudských práv. Najzreteľnejšie je to pri práve na výchovu a rodinu.

- Jediný nárast bol zistený pri práve na zabezpečenie a súkromie, práve na združovanie a voľný čas a v kategórii iné/ostatné.

Znalosť dokumentu Dohovor o právach dieťaťa

- Dohovor o právach dieťaťa pozná len 15,6 % zo všetkých respondentov.

- Tí, ktorí uviedli, že dokument poznajú, len 68,2 % vedelo napísať presný názov, takmer tretina napísala iný názov a necelé 1 % nevedelo názov konkretizovať.

- Sú to opäť dievčatá, ktoré preukázali lepší prehľad v oblasti ľudských práv a pri otázke, či poznajú Dohovor dosiahli vyššiu hodnotu ako chlapci.

- Lepšiu znalosť dokumentu prezentovali aj žiaci stredných škôl, najstarší respondenti z 3. ročníka, opýtaní v obciach do 10 000 obyvateľov a žiaci v Bratislavskom kraji.

- Podobné výsledky prinieslo aj upresnenie znalosti, a tak presný názov vo vyššej miere uvádzali dievčatá a stredoškoláci.

- Presný názov dokumentu vedeli najviac zo všetkých žiaci 3. ročníka.

- Podľa veľkosti bydliska a kraja však došlo k zmene v porovnaní s predošlou otázkou, a teda neplatí, že tí, ktorí tvrdili, že tento dokument poznajú ho aj vedeli presne pomenovať. Podľa veľkosti bydliska presný názov napísali najmä žiaci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov a podľa kraja respondenti v Prešovskom kraji.

- Aktuálny podiel žiakov so znalosťou dokumentu je vôbec najnižší sa všetky roky. Oproti poslednému zisťovaniu v roku 2022 tento podiel dokonca klesol o vyše 6 percentuálnych bodov.

Znalosť ľudskoprávnych organizácií

- Necelá pätina opýtaných respondentov pozná nejakú organizáciu (inštitúciu, prípadne osobu), ktorá sa venuje ľudským právam a právam dieťaťa. Zvyšných takmer 82 % takúto znalosť nemá.

- Hoci rozdiel nie je signifikantný, lepšiu znalosť majú dievčatá a žiaci stredných škôl, predovšetkým prváci strednej školy.

- Podľa veľkosti bydliska poznajú spomínané organizácie hlavne respondenti v mestách do 100 000 obyvateľov a podľa kraja najmä respondenti v Nitrianskom kraji.

- Pri konkretizácii viac ako tretina respondentov prezentovala, že pozná organizáciu UNICEF. Hodnotu nad 10 % dosiahli aj výchovný poradca, resp. psychológ, OSN a iné organizácie.

- Kým dievčatá vo vyššej miere uvádzali UNICEF a výchovného poradcu/psychológa, u chlapcov to boli skôr OSN a iné organizácie.

- Spomínané štyri najfrekventovanejšie organizácie, alebo osoby vo vyššej miere prezentovali žiaci základných škôl (3 zo 4 prípadov).

- Podľa ostatných komparačných premenných (ročník, veľkosť bydliska, kraj) to bolo pestrejšie a jednotlivé organizácie/osoby mali najvyššie zastúpenie vždy v iných kategóriách – ani jedna nemala výrazne dominantné postavenie.

Zdroj informácií o právach dieťaťa

- Žiakov so základnými právami dieťaťa oboznamujú najmä učitelia, no taktiež rodičia. Silné postavenie majú aj internetové médiá a sociálne siete, nasledujú médiá ako televízia, rozhlas či noviny.

- Necelých 6 % uviedlo, že nikto ich s ľudskými právami neoboznámil, resp., že nevedia, že existujú.

- Vo väčšine zdrojov informácií mali prevahu skúmané dievčatá. Išlo okrem iného napríklad o všetky tri najfrekventovanejšie zdroje – učitelia, rodičia a internetové médiá.

- Takmer všetkými zdrojmi sú oboznamovaní skôr žiaci stredných škôl (jedinou výnimkou je zdroj učitelia).

- Viaceré zdroje v najvyššej miere deklarovali žiaci 1. ročníka, prejavilo sa to pri rodičoch, internetových médiách, médiách a aj pri spolužiakoch. Takmer každý desiaty žiak z 8. ročníka uviedol, že so základnými ľudskými právami nebol oboznamovaný.

- Dominantné postavenie v prezentovaní jednotlivých zdrojov mali respondenti v mestách do 50 000 obyvateľov, pretože mali najvyšší podiel až pri 5 zdrojoch.

- Podobná situácia nastala aj pri komparácii podľa kraja, kde jasne dominovali žiaci v Prešovskom kraji. Neinformovanosť žiakov o ľudských právach bola najvýraznejšia v Trnavskom kraji (10,4 %) a pod úrovňou 5 % bola len v Trenčianskom, Žilinskom a Košickom kraji.

- Od roku 2016 naďalej a kontinuálne klesá percento hlavného zdroja – učiteľov. Od spomínaného roku po súčasnosť je rozdiel viac ako 10 percentuálnych bodov.

- Neinformovanosť má aktuálne totožnú hodnotu ako pri poslednom zisťovaní v roku 2022 a patrí počas sledovaných rokov k tým vyšším.

- Internetové médiá zaznamenali vzostup, takisto aj médiá, kamaráti a súrodenci.

Vedomie o právach a povinnostiach

- Okrem práv majú žiaci aj svoje povinnosti a tento fakt si uvedomuje 68,4 % z nich. Viac ako štvrtina respondentov o svojich povinnostiach nevie a menej ako 4 % opýtaných sú názoru, že povinnosti nemajú.

- O svojich povinnostiach vedia hlavne dievčatá a stredoškoláci, najmä gymnazisti.

- Podľa ročníka sú to respondenti navštevujúci 1. ročník stredných škôl, taktiež žiaci v mestách do 50 000 obyvateľov a v Žilinskom kraji.

- Povinnosťou s najvyšším percentuálnym podielom je povinná školská dochádzka, za ktorou nasleduje povinnosť učiť sa/pripravovať sa do školy, rešpektovanie rodičov a starých rodičov a pomáhanie v domácnosti.

- Jednotlivé povinnosti prezentovali viac skúmané dievčatá (v 7 z 9 prípadov), hoci rozdiely medzi skupinami nie sú markantné.

- Podobne spomínané povinnosti uvádzali vo vyššej miere stredoškoláci, mladší žiaci zo základných škôl mali vyšší podiel jedine pri pripravovaní sa do školy a učení sa a pri pomáhaní v domácnosti/doma.

- Dominantné postavenie pri konkrétnych odpovediach mali hlavne žiaci 1. ročníka stredných škôl (v 4 prípadoch) a 8. ročníka základných škôl (v 3 prípadoch).

- Podľa veľkosti bydliska to boli predovšetkým žiaci vo veľkých mestách do 100 000 obyvateľov a podľa krajov mali osobité povinnosti najvyššie percentuálne zastúpenie vždy v inom kraji.

Dôležitosť výučby ľudských práv v škole

- Až 8 z 10 žiakov základných a stredných škôl (82,3 %) je názoru, že je dôležité, aby sa mladí ľudia v ich veku v škole učili o ľudských právach a právach detí. Presne 3 % z nich si myslia, že učenie sa o ľudských právach je nedôležité a necelé 4 % na otázku nevedeli odpovedať.

- Dôležitosť učeniu sa o ľudských právach v škole pripisujú viac dievčatá.

- Vo vyššej miere dôležitosť vnímajú stredoškoláci, najstarší žiaci z 3. ročníka, respondenti v mestách do 50 000 obyvateľov a v Trenčianskom kraji.

- Porovnaním s posledným zisťovaním v roku 2022 sa zistilo, že dôležitosť vnímali respondenti v podobnej miere v oboch skúmaných rokoch (rok 2022: 81,3 %, rok 2024: 82,3 %).

Zdroj vedomosti o ľudských právach v škole

- Najčastejšie sa žiaci stretávajú s témou ľudských práv a vedomosti získavajú na vyučovacích hodinách. Štvrtina respondentov získala vedomosti taktiež aj na besedách organizovaných školou a tretím najčastejším zdrojom sú prednášky ľudí, ktorí sa danou problematikou zaoberajú.

- Medzi menej frekventované zdroje vedomosti patria informácie na nástenkách, v školských časopisoch a pod., iný spôsob a školské súťaže. Desatina žiakov deklarovala, že vedomosti o ľudských právach v škole nezískala.

- Všetky frekventovanejšie zdroje vedomostí o ľudských právach podľa pohlavia označovali vo vyššej miere dievčatá. Jedinými výnimkami, kde to tak nebolo, sú súťaže a odpoveď, že vedomosti žiaci v škole nezískali.

- Podľa typu navštevovanej školy mali vyšší podiel pri hlavnom zdroji (vyučovacie hodiny) žiaci základných škôl, čo už ale neplatilo pri ostatných zdrojoch, z ktorých získavali vedomosti viac stredoškoláci.

- Tri najfrekventovanejšie zdroje vedomosti sú dominantné v rôznych ročníkoch. V prípade vyučovacích hodín sú to žiaci 8. ročníka základných škôl, pri besedách sú to žiaci 1. ročníka stredných škôl a v prípade prednášok najstarší žiaci z 3. ročníka stredných škôl.

- Vedomosti o ľudských právach na vyučovacích hodinách získali predovšetkým respondenti v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľova v Bratislavskom kraji, na besedách najmä respondenti vo veľkých mestách do 100 000 obyvateľov a v Prešovskom kraji.

- V priemere každý desiaty žiak v kategóriách veľkosť bydliska a kraja uvádzal, že vedomosti v škole nezískal, avšak Trnavský kraj je výnimkou, pretože túto odpoveď označila takmer pätina z nich.

Skúsenosť s porušením práv

- Skúsenosť s porušením ľudských práv má takmer 40 % respondentov, pričom pri necelých 18 % šlo o porušenie práv respondenta a pri 22,3 % šlo o porušenie práv niekoho iného. Necelé dve tretiny takúto skúsenosť nemajú.

- Ak k porušeniu práv niekoho iného prišlo a respondenti konkretizovali obeť, jednoznačne najčastejšie uvádzali spolužiaka (84,5 %). V nižšej miere spomínali aj žiaka z inej triedy, učiteľa či kamaráta.

- Skúsenosť s porušením vlastných práv zdieľali v približne v rovnakej miere dievčatá, aj chlapci. S porušením práv niekoho iného má skúsenosť štvrtina dievčat a takmer pätina chlapcov.

- Starší žiaci zo stredných škôl zažili vo vyššej miere porušenie vlastných práv, ako aj práv niekoho iného.

- Podľa ročníka pocítili porušenie vlastných práv najviac žiaci z 2. ročníka stredných škôl a práv niekoho iného žiaci 7. ročníka základných škôl.

- Porušenie vlastných práv prezentovali najmä respondenti vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov a v Trnavskom kraji a porušenie práv niekoho iného najviac zo všetkých označili žiaci v mestách do 50 000 obyvateľov a taktiež v Trnavskom kraji.

Typy porušenia ľudských práv

- Najčastejším porušením je šikanovanie (46,2 %). Viac ako tretina z nich priznala skúsenosť s nemožnosťou prejaviť svoj názor a necelá štvrtina priznala skúsenosť s diskrimináciou. Pomerne frekventované typy porušenia práv boli aj ponuka a užívanie alkoholu a ponuka, predaj a užívanie drog.

- Šikanovanie vo vyššej miere deklarovali jednoznačne dievčatá, podľa typu školy žiaci základných škôl a podľa navštevovaného ročníka opýtaní z 8. ročníka základnej školy. Podľa veľkosti bydliska sú to hlavne respondenti vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov a podľa kraja žiaci v Trenčianskom kraji.

- Nemožnosť prejaviť názor pociťovali viac opäť dievčatá, tentokrát však podľa typu školy stredoškoláci a podľa ročníka najmladší žiaci zo 7. ročníka základných škôl. Problém vyjadriť svoj názor mali predovšetkým respondenti v mestách do 50 000 obyvateľov a opýtaní v Košickom kraji.

- Diskrimináciu vo vyššej miere označovali dievčatá. O niečo viac to boli stredoškoláci, predovšetkým gymnazisti, avšak podľa ročníka sú to deviataci zo základných škôl. Podľa odpovedí respondentov boli diskriminovaní najmä tí v najväčších mestách nad 100 000 obyvateľov a v Bratislavskom kraji.

- S užívaním alkoholu to boli už chlapci s väčšou skúsenosťou a žiaci stredných škôl navštevujúci 1. ročník. S alkoholom sa vo vyššej miere stretli respondenti v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov a najviac zo všetkých krajov v Košickom kraji.

- S drogami, podobne ako s alkoholom, mali vyššie zastúpenie chlapci a žiaci stredných škôl navštevujúci 1. ročník. Podľa veľkosti bydliska sú to najmä žiaci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov a podľa kraja žiaci v Bratislavskom kraji.

- Hlavný typ porušenia práv – šikanovanie mierne klesol oproti poslednému výskumu, avšak stále túto odpoveď prezentoval takmer každý druhý respondent. Pri ostatných viac frekventovaných typoch sledujeme nárast. Najvýraznejší rozdiel bol zistený pri poklese fyzických trestov a miernejší pokles aj pri psychických trestov.

Preferencia osoby/inštitúcie pri riešení porušenia ľudských práv v školskom prostredí

- Pri porušení ľudských práv v školskom prostredí žiaci požiadali o pomoc predovšetkým učiteľa/učiteľku, jedného z rodičov a kamaráta. Viac ako štvrtina respondentov o probléme porušenia práv nikomu nepovedala a nechala si to pre seba.

- Dievčatá oproti chlapcom, až na tri výnimky, vo vyššej miere preferujú všetky skúmané osoby a inštitúcie.

- Komparácia podľa typu školy ukázala, že na jednotlivé osoby či inštitúcie sa viac obracajú žiaci základných škôl (v 9 z 13 prípadoch). Rozdiely sú minimálne.

- Podľa navštevovaných ročníkov sú to prváci strednej školy, ktorí najviac zo všetkých poprosili o pomoc pri riešení porušenia práv až päť osôb.

- Respondenti v Bratislavskom kraji uprednostňujú odborníkov z oblasti ľudských práv a zo školy: školského psychológa, odborníka na linke dôvery a inštitúciu pre ľudské práva. Respondenti v Bratislavskom kraji takisto najviac problém zatajovali a nikoho neprosili o pomoc.

- Porovnaním s posledným výskumom v roku 2022 sa zistilo, že kým klesol podiel tých, ktorí potvrdili alebo vyvrátili riešenie po požiadaní o pomoc, stúpol podiel tých, ktorí nevedeli odpovedať.

Riešenie oznámeného porušenia práv preferovanou osobou/inštitúciou

- Žiaci, ktorí sa s porušením práv stretli a požiadali o pomoc sa v 38,2 % prípadov dočkali riešenia. Na druhej strane, opačnú odpoveď o neriešení prezentovalo necelých 23 %. Presne 39 % opýtaných nevedelo odpovedať a zaujať stanovisko, či sa situácia riešila alebo neriešila.

- Riešenie zažili vo vyššej miere dievčatá, na neriešenie poukazovali obidve skupiny približne v rovnakej miere, a tak chlapci boli skôr tí, ktorí nevedeli odpovedať.

- Kým riešenie prezentovalo necelých 43 % žiakov 8. ročníka základnej školy, v prípade o rok starších respondentov v 9. ročníku to bolo len 30,5 %.

- V rámci korelácie s premennou veľkosť bydliska riešenie situácie potvrdili najviac žiaci v obciach do 10 000 obyvateľov, najmenej žiaci vo veľkomestách nad 100 000 obyvateľov.

- Podľa kraja sa zo všetkých najviac priklonili k riešeniu situácie oslovenou osobou/inštitúciou žiaci v Trenčianskom a Košickom kraji, pričom neriešenie bolo príznačné najmä pre žiakov v Trnavskom a Nitrianskom kraji.

- Oproti roku 2022 klesol podiel tých, ktorí potvrdili alebo vyvrátili riešenie po požiadaní o pomoc a zvýšil sa podiel tých, ktorí nevedeli odpovedať.

Spokojnosť s riešením porušenia ľudských práv v škole

- Tí respondenti, ktorí sa s porušením ľudských práv v škole stretli a oslovili niekoho aj o pomoc, bolo spokojných s riešením takejto situácie viac ako tretina z nich, pričom jednoznačnú spokojnosť prezentoval len každý desiaty. Najviac bolo takých, ktorí nevedeli posúdiť, či boli alebo neboli spokojní.

- Spokojnejší s riešením pri porušení práv sú chlapci, keď takmer dvojnásobne viac prezentovali aj úplnú spokojnosť.

- Podľa typu školy sú s riešením spokojnejší žiaci základných škôl, hoci rozdiel nie je markantný. Podľa navštevovaného ročníka prevládala spokojnosť najmä u žiakov 8. ročníka základných škôl.

- Podľa veľkosti bydliska a kraja boli spokojní predovšetkým respondenti v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov a v Košickom kraji.

- Z dlhodobého monitoringu registrujeme, že podiel spokojných žiakov s riešením porušenia ľudských práv v škole v posledných výskumných rokoch je na nižšej úrovni.

Spôsob riešenia porušenia ľudských práv zo strany učiteľov

- Podľa žiakov každý druhý učiteľ rieši porušenie ľudských práv v škole slovným trestom (napomenutie, pokarhanie). Tretina z nich zas uviedla, že sa takéto situácie riešia predvolaním rodičov, a častým spôsobom je aj zhoršená známka zo správania. Necelá štvrtina žiakov nevie alebo si nepamätá, akým spôsobom tento problém učitelia riešia.

- Všetky tri najčastejšie uvádzané spôsoby riešenia porušenia ľudských práv od učiteľov prezentovali vo vyššej miere dievčatá. Chlapci vyjadrili vo vyššej miere, že učitelia nič neriešia alebo na otázku nevedeli odpovedať.

- Podľa typu navštevovaných škôl medzi základnými a strednými školami a tiež podľa typov stredných škôl medzi gymnáziami a strednými odbornými školami bolo zistené, že porušenie ľudských práv riešia učitelia vo všetkých typoch škôl veľmi podobne a rozdiely sú minimálne.

- Podľa veľkosti bydliska sa ukázalo, že žiaci vo veľkých mestách do 100 000 obyvateľov najviac oproti ostatným volili slovný trest, rozdiely sú však minimálne. Predvolanie rodičov označovali najviac žiaci v najmenších obciach do 2 000 obyvateľov.

- Na neriešenie situácie poukazovali najmä opýtaní v Trnavskom kraji, avšak aj v ostatných krajoch to uviedla takmer desatina.

Riešenie porušenia ľudských práv zo strany rodičov

- Tí, ktorí porušenie práv priznali ako hlavný spôsob uvádzali, že sa rodičia obrátili na učiteľov a vedenie školy. Zarážajúce je, že druhou najčastejšou odpoveďou bolo zatajovanie problému a nepovedanie rodičom. Viac ako desatina žiakov nevedela odpovedať alebo si to nepamätala a taktiež desatina odpovedala, že rodičia to riešili v rámci rodiny.

- Podľa pohlavia chlapci vo vyššej miere na otázku nevedeli odpovedať, rodičom to nepovedali, alebo to povedali a tí sa obrátili na inú osobu alebo inštitúciu. Dievčatá a ich rodičia sa pri spomínaných problémoch vo vyššej miere obracajú na učiteľov a vedenie školy, radia sa v rámci rodiny a obracajú na pomoc psychológa.

- O porušení ľudských práv nehovoria svojim rodičom najmä žiaci zo základných škôl a rovnako tak rodičia žiakov základných škôl situáciu po oznámení najviac neriešia.

- Podľa ročníka je zatajovanie situácie pri porušení práv pred rodičmi príznačné predovšetkým pre žiakov 7. ročníka základných škôl a taktiež aj neriešenie situácie zo strany rodičov sa prejavilo hlavne u žiakov tohto ročníka. Najaktívnejší pri rôznych riešeniach sú rodičia najstarších žiakov z 3. ročníka stredných škôl.

- Komparácia podľa kraja nepriniesla výraznejšie rozdiely. Jediné markantnejšie rozdiely boli pri odpovedi, kde žiaci negovali porušenie ľudských práv v škole. Kým v Trenčianskom kraji je to necelých 40 %, v Nitrianskom kraji sú to dve tretiny respondentov.

Spolupráca rodičov a školy pri riešení porušenia ľudských práv a práv detí

- Takmer polovica opýtaných by spoluprácu privítala a viac ako desatina sa vyjadrila, že táto spolupráca už existuje. Necelých 8 % z nich deklarovalo, že o takúto spoluprácu nemajú záujem, resp. by ju neprivítali a takmer 31 % žiakov je to jedno.

- Spoluprácu by skôr privítali dievčatá, ktoré taktiež vo vyššej miere prezentovali, že spolupráca už existuje.

- Porovnanie podľa typu školy ukázalo, že záujem o spoluprácu je vyšší u stredoškolákov, avšak žiaci základných škôl vo vyššej miere odpovedali, že táto spolupráca existuje.

- Podľa navštevovaného ročníka je najvyšší záujem o spoluprácu u žiakov 3. ročníka stredných škôl a prezentovanie existujúcej spolupráce bolo vo vyššej miere u žiakov 9. ročníka základných škôl.

- Komparácia podľa veľkosti bydliska a kraja ukázala, že existujúca spolupráca je najmä vo väčších mestách do 100 000 obyvateľov a v Nitrianskom kraji. Záujem je najväčší u respondentov v stredne veľkých mestách do 50 000 obyvateľov a v Nitrianskom kraji.

LITERATÚRA

ČAČOVÁ, Z., LENČO, P.: Ľudské práva vo výchove a vzdelávaní: aktuálny stav, výzvy a inšpirácie. Nadácia otvorenej spoločnosti, 2016.

Draft plan of action for the fourth phase (2020-2024) of the World Programme for Human Rights Education. OHCHR, Geneva, 2019.

JANDOUREK, J.: Sociologický slovník. Portál, Praha, 2001, ISBN 80-7178-535-0.

POLLMANN, A., LOHMANN, G.: Ľudské práva: interdisciplinárna príručka, Kalligram, Bratislava, 2017, ISBN 978-80-8101-960-9.

Ročenka o deťoch a mládeži v SR za rok 2017. CVTI SR, Bratislava, 2018.

SVÁK, J.: Ochrana ľudských práv. Poradca podnikateľa. Bratislava, 2006.